

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ȘI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

PROIECTUL UNITATE ÎN DIVERSITATE
SCHIMBURI DE ARTĂ ȘI MEȘTEȘUGURI TRADIȚIONALE PENTRU TINERET

PROGRAM OPERAȚIONAL COMUN
România-Ucraina-Republica Moldova, Secția Cultură Hâncești

PAVEL POPA

Ochiul boului — floarea clasică a toamnei..... 1
Calendar cronologic..... 3

TATIANA COROI

Corespunde nivelul de cunoștințe cu certificatul de absolvire?..... 7

VICTOR PLETOSU Valea Botnei în opera lui Ștefănuță și în prezent..... 8

SERGIU BULGARI Casa muzeu „La bunici”, s. Tudora, r. Ștefan Vodă..... 11

LARISA BREANCIC

Reveniți acasă cu impresii frumoase..... 12

ANGELA URSACHE Mateuți — loc sfințit de cântec..... 13
Claca..... 22

ELENA BURLACU La izvorul osoiencilor..... 14

MARIANA COCIERU O viață închinată valorificării folclorului..... 15

NICOLAE BĂIEȘU Folcloristul G. Dem. Teodorescu..... 17

GHEORGHE GURIUC „Cu dragoste de pământ și țară”..... 18

ION DOMENCO Decât cântecul și jocul n-am nimic mai scump..... 19

MARIA MUCHI, NATALIA BAZAN

„Am să prind o zi de vară cu o carte în poiană”..... 20

LUDMILA SAMARIN Răsufarea istorică ne amintește de strămoșii noștri... 21

LILIA FULGA Cântă de răsună lunca..... 24

NICOLAIE DOBROGEANU Etnologul Andrei Hâncu..... 25

VICTOR GHILAȘ Program..... 27

PROIECTUL UNITATE ÎN DIVERSITATE — SCHIMBURI DE ARTĂ ȘI MEȘTEȘUGURI TRADIȚIONALE PENTRU TINERET

PROGRAM OPERAȚIONAL COMUN

România-Ucraina-Republica Moldova, Secția Cultură Hâncești

PROIECTUL „REALITĂȚI CULTURALE“
nr. 9(39) septembrie 2014

Adresa: mun. Chișinău, str. București,
68, of. 313, 314

Tel.: (+373 22) 20-25-53

Mob.: (069) 39 24 98 (P. Popa)

Fax: (+373 22) 20-25-55

E-mail: popapavel55@gmail.com
notografprim@gmail.com

COLEGIUL DE REDACȚIE

Pavel Popa,
redactor-șef

dr. Varvara Buzilă,
Muzeul Național
de Etnografie și
Istorie Naturală

dr. hab. Victor Ghilaș,
AȘM

Claudia Șerșun,
Ministerul Culturii

Mariana Cocieru, AȘM

Veta Ghimpu-Munteanu,
Teleradio-Moldova

Veronica Caraulan,
Direcția Cultură mun. Bălți

Gheorghe Nicolaescu,
Cabinetul metodic
al Ministerului Culturii

Tudor Grigoriță,
Secția Cultură Ialoveni

Cristian Șarban,
design, tehnoredactare

Editura „Notograf Prim“ s.r.l. /
Tipografia F.E.P. Grafema Libris s.r.l.

OCHIUL BOULUI — FLOAREA CLASICĂ A TOAMNEI

Conform tradiției astrologice, simbolurile lunii septembrie sunt piatra de safir, arborii salcia plângătoare, lămâiul verde, măslinul și florile zoreaua, nu-mă-uita și ochiul boului. În continuare vom încerca să evidențiem unele simboluri și semnificații ale florii *Ochiul boului*.

Nu este un secret că din cele mai străvechi timpuri, popoarele orientale au inventat o limbă, chiar și o scriere a florilor redescoperită astăzi în ideogramele chinezești și în ieroglifele egiptene. Asemenea popoarelor orientale și grecii antici știau să folosească florile în scopul unor mai bune semnalizări a sentimentelor, pentru a parastisi cât mai concret informații sau mesaje importante. Peste timp, limbajul respectiv s-a cristalizat într-un cod al florilor

care putea fi modificat de oamenii care îl foloseau, pentru a comunica conținuturi secrete. Potrivit acestui cod, floarea *Ochiul Boului* promova următorul mesaj: „Nu sunt convins de fidelitatea ta” – semnificație oscilatorie în funcție de context.

Matricea florii *Ochiul Boului* – plantă anuală din familia Asteraaceae, se trage din China și Japonia. În Europa și pe meleagurile noastre a fost cunoscută aproximativ cu 250 ani în urmă. Tulpina florii respective poate fi înaltă sau pitică, frunzele spatulate, romboidale sau lanceolate, cu marginile adânc dințate, florile cu marginea colorată în diferite nuanțe de diverse forme: întinse, liniare, ovoide, răsucite sau tubulare.

O caracteristică a florii *Ochiul Boului* cunoscută și cu numele *Aster* poate fi următoarea: „Plantă erbacee

decorativă cultivată pentru florile ei colorate în tonuri de roz și violet” [1. p. 74.], a cărui efect decorativ exprimat prin florile de diverse dimensiuni și culori contribuie la crearea unei atmosfere specifice persoanei, grupului de oameni sau unui loc anume: casă, grădină, câmpie etc., simbolizează frumusețea, prospețimea, fragilitatea dar și pasiunea în crearea unor ornamente a căror valoare afectivă și intelectuală constituie tendința de a satisface unele dorințe, necesități psihice ale omului.

Numele florii *Aster* este întâlnit în limbile română, engleză, estoniană, franceză, galiciană, latină, neerlandeză, poloneză, suedeză cu proveniența din greaca antică *ἀστήρ* (astír) având semnificația de stea. În tradiția românească această floare mai este numită (regional) – steluță ș.a. *Ochiul Boului/Aster* este considerată floare sacră datorită faptului că era socotită drept floarea zeiței grecești Venus - numele roman al zeiței grecești Afrodita, zeita dragostei, frumuseții și fertilității.

Numele florii respective este alcătuit din două cuvinte:

— *Ochi* (ochiul): „simbolul cunoașterii și un principiu creator. I se atribuie forțe magice, fiind asociat cu soarele și cu luna, cu lumina divină <...> semnificația ochiului ca organ al cunoașterii supreme, al luminii și al științei divine este prezentă și în simbolica și imagistica religiei creștine, unde apare „Ochiul Domnului”, încadrat într-un triunghi (semnul Sf. Treimi) sau aureolat de raze solare” [2. p. 122].

— *Bou* (boului): „Animal sacru la multe popoare de agricultori”. „Animal plăcut lui Dumnezeu”, cum îl consideră românii (Tipol, Hașdeu, 280) <...> se asociază cu bunătatea, blândețea, calmul, truda și Sacrificial” [2. p. 23].

Despre apariția florii respective povestesc și unele legende. Se crede că atunci când Fecioara (Virgo) a scuturat deasupra lui praful stelelor a apărut pe pământ această floare. Constelația Virgo sau Fecioara este cea mai mare constelație pe cer și reprezintă echinocțiul de toamnă. Reiesind din cele exprimate mai sus floarea *Ochiul boului* este una din florile clasice ale toamnei.

Potrivit mitului despre zeița Asterea care a plâns din durerea sufletească produsă de lipsa stelelor pe pământ, se zice că din lacrimile ei vărsate cu această ocazie au apărut florile *Ochiul boului*.

Altă legendă povestește că florile purpurii de *Ochiul boului* au răsarit pe pământ în urma unei magii făcute de vrăjitoarea Medea, în locul în care i se scursese sângele soțului ei Theseus, fiul regelui Atenei - Aegeus, care a omorât Minotaurul (creatură legendară cu corp de taur și cap de om), dar s-a sinucis pentru că și-a uitat fâgăduința – la întoarcere să puie pe catarg pânzele albe în locul celor negre ancorate la plecare.

Într-un mit roman, una din driadele păzitoare peste pajiști, păduri și poiene - nimfa Belides, era responsabilă de nașterea florilor. Pentru a scăpa de admirația nestăpânitului zeu Vertumnus (divinitatea livezilor), Belides s-a transformat în floarea *Ochiul boului*.

Simbolistica florii *Ochiul boului* promovează farmecul, grația,

răbdarea, iubirea pentru varietate, eleganța, amintirea, credința, puterea și dragostea. Chinezii o consideră simbol al fidelității.

În timpurile străvechi se credea că dacă arzi frunzele florii, mirosul produs în urma acestui proces alungă spiritele dăunătoare și șerpilor.

Planta *Ochiul boului* are floarea în formă circulară semnificând: universul, simbol al echilibrului, simbolurile soarelui, cerului, al spiritului, eternei reîntoarceri, al ciclicității, aerului, spațiului, expansiunii, semnul absolutului și are menirea de a menține coeziunea dintre suflet și corp. Coroana florii – simbol al cercului este caracterizată ca: „simbolul perfecțiunii, omogenității, mișcării imuabile și eterne care nu are nici început, nici sfârșit, <...> simbolul pământului. Este și simbolul timpului, al veșnicei reînceperi, redate în plan iconografic prin imaginea șarpelui ce-și mușcă coada <...>, simbolul dragostei creștine, în centru fiind Dumnezeu, <...> La majoritatea popoarelor lumii cercului i se atribuie o putere magică de apărare” [2. p. 36].

Floarea *Ochiul boului* are calități ideale pentru ornamentarea grădinii și a aranjamentelor florale de interior, este una din cele mai frumoase flori ale toamnei, care înfloarește în perioada iulie-septembrie. Datorită gamei ei de culori: albastru, roz, roșu, galben, alb, violet *Ochiul boului* este mult apreciată și iubită. Culorile ei, constituie punctul de atracție al plantei respective purtând semnificații corespunzătoare:

- **alb** reflectă curățenia, nevinovăția și puritatea;
- **albastru** exprimă seriozitatea, răceala, uneori suferința;

- **roz** este simbolul prieteniei, al tinereții;
- **galben** reprezintă simbolul fericirii, splendorii și măreției, în versiunea modernă — gelozia;
- **roșu** semnifică pasiunea, libertatea, puterea, dragostea aprinsă, seriozitatea și îndemânarea;
- **roșu-deschis** — voința, independența;
- **violet** întruchipează culoarea regilor, pasiunea, romantismul și emoțiilor, sugerează luxul, bogăția și sofisticarea, creează o atmosferă artistică, semnifică ceremonialul, misterul, înțelepciunea, iluminarea (spirituala), nobilitatea, spiritualitatea, creativitatea, mândria etc.

Ochiul boului este planta cu o importanță valoroasă în fitoterapie (*phyton* = *planta* + *therapea* = *tratament*) - știință străveche, care folosește plantele medicinale în scopul vindecării. Planta se mai numește și *Calistephus Compositae*, acest nume vine de la cuvintele grecești „*cea mai frumoasă*” și „*cunună*”, pentru că are flori foarte frumoase. Cel mai important efect terapeutic îl au florile de culoare violet.

În medicina tradițională, se folosește pentru tratarea durerilor de cap și a insuficienței cardiace, prevenirea, oprirea hemoragiei uterine postnatale, împotriva răcelii, problemelor dermatologice, oftalmologice, este un excelent tonic pentru femei, fiind întrebuințat contra durerilor menstruale. Mai este util în tulburările digestive, colici și gaze.

Bibliografie:

1. *Dicționar Enciclopedic*, Cartier, Chișinău 1999.
2. Ivan Evseev. *Dicționar de Simboluri și Arhetipuri Culturale*. Editura „AMARCORD”, Timișoara, 1994.

Calendar Cronologic

Rubrică îngrijită de PAVEL POPA

1 SEPTEMBRIE

1874

Nicolae Donici s-a născut la 1/13 septembrie 1874, Petricani, Chișinău - d. 1956, Nisa, astronom român originar din Basarabia. A absolvit liceul Richelieu (1893) și Universitatea din Odesa. După absolvire (1897) pleacă la Sankt Petersburg. În iunie 1936 conduce expediția română pentru studiul eclipsei totale de Soare din Turcia. Din 1944 a locuit în Franța. A fost membru a Uniunii internaționale pentru studiul Soarelui, a Uniunii Internaționale Astronomice (din 1922), al societăților astronomice din Rusia (până la 1917), Germania și Franța, membru al comitetului astronomic român, membru de onoare al Academiei Române (1922 - 1948 și din 1991 (post mortem) și doctor honoris causa a universității din Coimbra, Portugalia. Autor a peste 77 de publicații științifice. Conacul său din Dubăsarii Vechi, Criuleni se păstrează și astăzi.

1951

Nadejda Cepraga, s-a născut la 1 septembrie 1951 în s. Răspopeni, Șoldănești. Studiază la Școala medie de muzică „Șt. Neaga” (1971-1975), la Institutul de Arte „G. Musicescu” (1975-1982). În anii 1973-1983 lucrează solistă în Orchestra Radioteleviziunii din Chișinău. Premii la Festivalul „Prietenia popoarelor” (Paris, 1972), la Concursul internațional al cântecului popular (Berlin, 1973), Concursul tinerilor interpreți (Ialta, 1975), la Festivalul XI mondial al tineretului și studenților (Havana, 1978), la Concursul de muzică ușoară „Turnurile Vilniusului” (1974); Artistă Emerită (1979); Artistă a Poporului (1988); 1999 - „Artistă Emerită a Rusiei”; 2003 - ordinul „Crucea de Aur” a Rusiei. În 2008 este decorată cu Ordinul „Ecaterina cea Mare” de gradul I.

1957 S-a născut **dl Gheorghe Guriuc**, șeful Secției de Cultură a raionului Orhei.

1958 S-a născut **dna Emilia Garbuz**, șefa Secției de Cultură a raionului Râșcani.

3 SEPTEMBRIE

1928

Ion Druță s-a născut la 3 septembrie 1928, s. Horodiște, Soroca, scriitor. În 1945 absolvă cursurile de tractorist, școala de silvicultură și Cursurile superioare (Institutul de Literatură „M. Capșa”) al US, URSS. Din 1960 pleacă la Moscova. Publică primele povestiri la începutul anilor '50. Volumele „Frunze de dor”, „Balade din câmpie”, „Ultima lună de toamnă”, „Povara bunătății noastre”, „Clopotnița”, „Horodiște”, „Întoarcerea țărâni în pământ”, „Biserica albă”, „Toiagul păstoriei” ș.a. A fost decorat cu titlul de Scriitor al Poporului, Premiul de Stat al RSSM (1967). Membru de onoare al Academiei Române, al Academiei de Științe a Moldovei. La 26 august 2008 - Premiul de Stat și titlul „Laureat al Premiului de Stat”.

1942

Mihai Cimpoi s-a născut la 3 septembrie 1942 în s. Larga. A absolvit școala în satul natal, Universitatea de Stat (1960-1965). A activat redactor la revista „Nistru”; Consultant la Uniunea Scriitorilor; Redactor la Editurile „Cartea Moldovenească” și „Literatura Artistică”; Secretar literar la Teatrul Național și la Teatrul Poetic „A. Mateevici”; În 1987 - secretar al Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor (1987), Președinte al US (1991-2010); Membru de onoare al Academiei Române (1991), al Academiei de Științe a Moldovei (1992), al Uniunii Scriitorilor din România și al Organizației Mondiale a Scriitorilor PEN

4 SEPTEMBRIE

1881

George Bacovia s-a născut la 4/17 septembrie 1881, Bacău, scriitor. Învăță la Școala Militară din Iași (1900). Compune poezia „Plumb” (1902). Absolvă liceul din Bacău în 1903. Colaborează la revista „Arta” de la Iași. În 1915 editează la Bacău revista „Orizonturi noi”. În 1916 devine copist la Ministerul Instrucțiunii. În iulie apare volumul „Plumb”. În perioada 1917-1919 e funcționar în București. În

1920 - șef de birou în Ministerul Muncii. În 1921 este avansat șef de birou clasa a I-a în același minister. În 1925 - primul director al revistei „Ateneul cultural”. În 1926 tipărește la Bacău volumele „Scânței galbene”, „Bucăți de noapte”, în 1934 - volumul „Poezii”, în 1944 volumul „Opere”, în 1946 - „Stanțe burgheze”. Moare la 22 mai 1957 la București.

6 SEPTEMBRIE

1952

Ioana Capraru s-a născut la 6 septembrie, 1952 în s. Cotihana, Cahul. A absolvit Școala de Iluminare Culturală „E. Sârbu” (1975), Soroca, Școla de muzică „Șt. Neaga” (1982) și Institutul de Arte „G. Musicescu” din Chișinău. A cântat cu orchestrele de muzică populară „Miorița” (1971-1972), „Mugurel” (1980-1990), „Lăutarii” (din 1990). A colaborat cu orchestrele „Lăutarii”, „Plai Moldovenesc”, „Fluieraș”, „Mărțișor”, orchestra Fraților Advahov. În prezent, este solistă a orchestrei de muzică populară „Plai moldovenesc”. Maestru în Arte (1993); Artistă a Poporului (2009).

9 SEPTEMBRIE

1936

Nicolae Sulac s-a născut la 9 septembrie 1936 în s. Sadic, Cahul. Autodidact. Cântăreț consacrat, promotor al cântecului popular. În 1956 și-a început cariera muzicală - solist al Capelei corale „Doina”. În anii 1960-1961 - solist al orchestrei cinematografului „Chișinău”. Între anii 1961 - 1986 lucrează în componența orchestrelor populare „Mugurel”, „Fluieraș”, „Lăutarii”. Este deținător al numeroaselor titluri onorifice și distincții: 1964 - Artist Emerit; 1967 - Artist al Poporului; 1982 - laureat al Premiului de Stat.

1941

Ion Suruceanu s-a născut la 9 septembrie 1949, s. Suruceni, mun. Chișinău. În 1964 este admis la Colegiul de Cultură Fizică și Sport, pe care îl abandonează în favoarea Colegiului de Muzică „Ștefan Neaga”. În 1968 - interpret de muzică ușoară în formația „Noroc”. În 1986 devine solist al Filarmonicii, al orchestrei de muzică simfonică și de estradă a Radioteleviziunii din Chișinău. În 2004, Ion Suruceanu este decorat cu „Ordinul Republicii”. I s-au conferit titlurile: „Artist Emerit” (1985), „Artist al Poporului” (1990), „Meritul Civic” (1993).

13 SEPTEMBRIE

1957

Gavriil Gronic s-a născut la 13 septembrie, 1957 în s. Grinăuți, Edineț. A absolvit școala medie de muzică din Bălți (1972-1976). În anul 1975 a participat la concursul instrumentiștilor din or. Tiraspol, ocupând locul I. În anii 1982-1986 și-a făcut studiile la Institutul de Arte „G. Muzicescu” din Chișinău, clasa trompetă. Din anul 1979 G. Gronic este solist-instrumentist al orchestrei de muzică populară „Folclor”. În anul 1999 i se conferă titlul onorific „Maestru în Artă”.

14 SEPTEMBRIE

1906

Petre V. Ștefănuță s-a născut la 14 septembrie 1906 în laloveni de lângă Chișinău - 12. VII. 1942, lagărul sovietic pentru deținuți politic! din Tatarstan; creația sa a fost adunată în *Folclor și tradiții populare*, 2 volume, Chișinău, 1991.

1983

Igor Cuciuc s-a născut la 14 septembrie 1983 în s. Călinești, Fălești. A absolvit Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga” și Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice „G. Muzicescu” de la Chișinău, facultatea - canto popular. În prezent este solist al orchestrei de muzică populară „Frații Advahov”. În anul 2007 a obținut trofeul Festivalului-concurs „Nicolae Sulac”. În 2009 a lansat albumul „Mi-ai dat o fetiță Doamnă”. În 2011 a lansat videoclipul la piesa „Moldoveni, veniți acasă”.

15 SEPTEMBRIE

Ziua Internațională a Democrației

19 SEPTEMBRIE

1927

Angela Moldovan s-a născut la 19 septembrie 1927, Chișinău - cântăreață. A absolvit liceul la Suceava, apoi Conservatorul la Cluj. Debutează în 1950 pe scena Operei din Cluj. În anul 1953 devine solistă a Ansamblului „Barbu Lăutarul”. Mai târziu este acceptată în cadrul Ansamblului „Ciocârlia”. A jucat în numeroase opere: „Nunta lui Figaro”; „Rigoletto”; „Hänsel și Gretel”. Repertoriul folcloric al Angelei Moldovan

este, în mare măsură din culegerile personale din zona nordului Moldovei și a Bucovinei.

1948

Mihai Timofte s-a născut la 19 septembrie 1948, în Chișinău, - regizor, actor și muzician, „Maestru în Artă”. În 1967 a absolvit școala muzicală „Eugeniu Coca”, iar în 1971 - Conservatorul de Stat „G. Musicescu”. În perioada 1971 - 1981 lucrează la „Moldova - Film” - regizor și actor. A montat circa 40 filme documentare și muzicale de scurt metraj. S-a filmat în filmul „Lăutarii”.

20 SEPTEMBRIE

1941

Laura Lavric s-a născut la 20 septembrie 1946, s. Costișa, c. Frătăuții Noi, jud. Suceava, solistă de folclor muzical din Bucovina. Cariera i-a fost și îi este marcată de o activitate concertistică desăvârșită. Titlurile câtorva creații muzicale ale Laurei Lavric: „Tare-mi place ca să joc”, „Joacă, bădiță, cu foc”; „Vai de omul cel sărac”, „Struguraș mustos”, „La bătuță, măi băieți”.

21 SEPTEMBRIE

Ziua Internațională a Păcii.

1947

Daria Radu, compozitoare, dirijor de cor, s-a născut la 21 septembrie 1947 în s. Redi-Cereșnovăț, Soroca. A absolvit Școala de Iluminare Culturală din Soroca (1965), Institutul de Arte „G. Musicescu” (1975-1980). Activitatea: dirijor de cor în s. Râscăieți, Soroca, apoi în Vorniceni, Strășeni (1974-1978), în Sadova, Călărași. Debutează cu piesele: *Cantec de duminică (versuri de Gr. Vișnuț)*, apoi *Cântă-mă cat tanără mai sunt*, *Pe strada Creangă*, *Ultimul tango*, *N-am nicio vină*, *Ecol dragostei*, *Moldova mea*, *Romanța pe o singură strună*, *Intreabă-mă; autoarea culegerilor de cântece pentru copii Clopoțelul de argint* (1993), *Ruga ieșilor cei trei (versuri de Iu. Filip)* și *Cantec de-nceput (text de I. Țurcanu)*, lansează CD-ul *ABC-ul muzicii pentru copii* (2006), *Hai cu mine, clopoțel* (2007), *A venit toamna* (2010), participă la emisiuni tv și radiofonice; a compus și imnuri. În anul 1991 D. Radu participă la Concurs internațional de roman-

ță „Crizantema de aur” (Târgoviște, România) - locul I la compartimentul Interpretare, locul III la compartimentul Creație și deținătoare a trofeului „Ioana Radu”, la Concursul „Crizantema de argint”, Chișinău (1992) - Premiului I, iar în 2011 la același concurs - Premiul II la secțiunea Creație. Membru al Uniunii Muzicienilor din Moldova, Maestru Emerit în Artă” (1991), Ordinul „Gloria Muncii”.

1970 S-a născut **dna Ana-Lucia Culev**, șefa Departamentului Cultură a mun. Chișinău

1977

Valy Boghean s-a născut la 21 septembrie 1977 în s. Bumbăta, Ungheni. A absolvit Școala de muzică de la Cornești, Ungheni. A cântat împreună cu formația fraților săi „Aghelia” în perioada anilor 1993-1995, apoi cu „Panoramic” - 1995, iar în 1998 devine membru al formației de jazz-rock „X-band”. În anul 2002 se implică în proiectul „Anotimpurile dragostei”, desfășurat sub egida Primăriei raionului Ungheni. În aceeași perioadă este membru al formațiilor „Trigon”, „Transbalkanica”, „The Shin”, „Boghean&Band”. Din 2010 și-a început cariera solo. Primul său album solo „Doar ea” îl lansează în anul 2011.

23 SEPTEMBRIE

1941

Sofia Vicoveanca s-a născut la 23 septembrie 1941 în c. Toporăuți, jud. Cernăuți, cântăreață de muzică populară. A absolvit Școala Populară de Artă, Suceava. A fost angajată în anul 1959 solistă de muzică populară la Ansamblul „Ciprian Porumbescu” din Suceava. În anul 1965, îi apare primul disc. Din anul 1998, devine cântăreață la Ansamblul „Rapsozii Botoșanilor”. A scos 10 discuri personale și 6 în colaborare; casete audio și video, CD-uri. Actriță de film. A publicat două volume de versuri: „Dureri ascunse” (1996) și „Cu inima-n palme” (2004). I-au fost decernate distincțiile: „Meritul Cultural” (1973, 1976); Medalia „Tudor Vladimirescu” (1975); Crucea Națională „Serviciul Credincios” (2002); Ordinul Național „Meritul Cultural” în grad de Mare Ofițer (2004) etc., Cetățean de Onoare al localităților Suceava, Rădăuți, Siret, Pojorâta, Ciocănești și Vicov (jud. Suceava), al comunelor Ion Creangă din jud. Neamț și Ciocârlău, jud. Maramureș.

1952

Tudor Stăvilă s-a născut la 23 septembrie 1952 în s. Ciocâltei, Orhei. A absolvit Colegiul de Arte Plastice „A. Plămădeală” din Chișinău (1973) și Academia Națională de Arte Plastice și Arhitectură din Kiev (1981). Director al Centrului SAIPC al AȘM. Doctor habilitat (2004), profesor cercetător (2010). A participat (1982-1986) la elaborarea și redactarea Enciclopediei „Literatura și Arta Moldovei”, a programelor internaționale privitor la Patrimoniul cultural (1995-1999). Bursier al UNESCO (Paris, 1998-1999). Redactorșef a revistei „Arta” (din 1998). Autor a peste 100 de articole științifice și a 10 monografii. Mențiuni: Premiul Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (1999); Premiul Național în domeniul Artelor; Premiul Asociației Editorilor din România (2000) ș.a.

24 SEPTEMBRIE

1951

Nina Crulicovschi s-a născut la 24 septembrie, 1951 în reg. Kurgan, Rusia. Absolvește Școală de muzică „Șt. Neaga” (1972). În anii 1973 – 1975 solistă în orchestră „Fluieraș”; în 1975-1976 - în orchestră „Lăutarii”, în formațiile de muzică ușoară „Orizont” (1977-1979), „Bucuria” (1979-1982) și „Contemporanul” („Noroc”) (1983...1989). În anul 1981 a participat la Festivalul „Zorii Crimeii”, Ialta și a obținut premiul III. Maestru în Arte (1993). Este solistă de muzică ușoară pe scena Teatrului „Al. Davila”, Pitești, România.

25 SEPTEMBRIE

1913

Maria Tănase s-a născut la 25 septembrie 1913, București, interpretă de muzică populară. În mai 1934 se angajează la Teatrul „Cărbuș”. Din 1938 colaborează cu restaurantul „Luxandra”. Data de 20 februarie 1938 reprezintă debutul radiofonic al artistei, acompaniată de tariful Ion Matache din Argeș a prezentat „pe viu” un program de cântece românești la „Ora satului”. Pe 17 august 1938 cântă la încheierea cursurilor de vară ale Universității populare de la Vălenii de Munte (Prahova), unde istoricul Nicolae Iorga o supranumește *Pasărea măiastră*. La 16 aprilie 1939 pleacă la New York, cântă cu orchestra lui Grigoraș Dinicu și naistul Fănică Luca. A avut un repertoriu alcătuit din aproape 400 de cântece.

În 1955 - Premiul de Stat; 1957 - Artist Emerit. În primăvara anului 1963, fiind într-un turneu la Hunedoara, află că este bolnavă de cancer la plămâni. Întrerupe turneul, rugând-o pe Mia Braia să o înlocuiască. Pe 2 mai ajunge acasă, în București. Se stinge din viață la Spitalul Fundeni, pe 22 iunie 1963, la ora 14:10.

26 SEPTEMBRIE

Ziua Limbilor Europene.

30 SEPTEMBRIE

1955

Adam Stânga s-a născut la 30 septembrie 1955 în s. Zărnești, Cahul. La 12 ani începe să cânte la trompetă, apoi cântă alături de lăutarii din zona sudului: Bogdan Constantin, Ion Marinovici și Mitișor Botgros. În anul 1985 a absolvit Institutul de Arte „Gavril Musicescu”. Începe activitatea în orchestra de muzică populară „Lăutarii”. Colaborează cu orchestrele „Mugurel”, „Busuioc moldovenesc” și „Barbu Lăutarul”. Majoritatea pieselor lui Adam Stânga sunt dedicate lăutarilor. A înregistrat un CD împreună cu orchestra „Lăutarii”.

Corespunde nivelul de cunoștințe cu certificatul de absolvire?

Școala constituie o înaltă piramidă a vieții, iar vârful realizărilor ei este TIMPUL. Ridicându-ne și cucerind cu succes obstacolele întâlnite simțim, că în urmă cresc și se întăresc noi aripi de cunoștințe. De aceea, mă întreb, de ce oare pășesc pragul colegiilor muzicale de rând cu copiii în spatele cărora sunt studii, un bagaj de 5-7 ani de aptitudini, deprinderi muzicale ... și copiii fără pregătire specială?

— NU!!! Să nu credeți că sunt împotriva copiilor care nu au absolvit școala de muzică/arte. Dar unde e logica? La absolvirea colegiului muzical toți se învrednicesc de același certificat. Oare calitatea cunoștințelor e aceeași?, mă întreb pe mine, dar și pe DVS. Sau 5 ani de studii la școala demuzică/artă +4 de colegiu = cu 0 ani de studii la școala de muzică/artă +4 de colegiu? Dacă egalăm nivelul de cunoștințe al elevilor care au absolvit cu succes școală de muzică/arte + colegiu muzical + academie de muzică cu nivelul de pregătire al acelor care au numai cursuri de pregătire pentru a putea susține examenele de intrare la Academia de Muzică + Academie de Muzică, ori numai colegiu muzical FĂRĂ școala de muzică/arte la bază? Nu vă pare că nu e la socoteală nici matematic, nici ca nivel de cunoștințe, ne mai vorbind de utilizarea profesională a cunoștințelor de zi cu zi?

De ce certificatele de absolvire ale absolvenților de colegii de muzică, Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice nu sunt clasificate conform nivelului de cunoștințe al fiecărui absolvent?

Vrem în Europa! Dorim să avem o generație cultă, alcătuită din specialiști adevărați! Dar, cu părere de rău suntem fățarnici, arătându-le lor cum pot fi ocolite unele lucruri de bază, demonstrându-le că pot fi angajați în câmpul activității pedagogice în baza certificatelor de absolvire cu un nivel de clasa a III-a, a IV-a a școlii de muzică/artă.

Atunci, de ce majoritatea părinților a căror copii studiază la școlile de muzică/artă procură instrumente muzicale, le crează condițiile necesare asigurându-le în acest mod un viitor frumos și demn de cetățean al țării Moldova - blajini, înțelepți, dacă la înmatricularea în colegii muzicale nu se ia în considerație un factor foarte important - certificatul de absolvire a școlii de muzică/arte. ? Sunt multe „de ce...? „Îmi veți răspunde, că nimeni nu-i impune pe copii să studieze la școala de muzică/artă, asta și-o doresc ei, ș. a. m. d. Dar... Toate aceste falsificări (după mine) duc la pieirea școlilor de muzică/arte, a colegiilor de muzică/arte, iar la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice vor veni să studieze numai absolvenți fără treapta de bază - școala de muzică/arte și colegiul de muzică, pentru că egalarea și sărăcia au dus întotdeauna spre nimicire. Atunci închipuiți-vă că nu vor mai exista școlile de muzică/arte, Liceul de muzică „Ciprian Porumbescu”, Colegiul „Ștefan Neaga” și alte instituții de acest rang care contribuie substanțial la formarea adevărată a specialistului cu o calificare înaltă. În lipsa acestor importante instituții specialiști adevărați

vor ține calea șomerului și a pribegiei, vor contribui la promovarea artei altor popoare, nu vom mai avea o orchestră simfonică, Teatrul de Operă și Balet, Sala cu Orgă, orchestrele „Lăutarii”, „Mugurel” etc., pentru că Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice nu va fi în stare să descopere atâtea talente așa cum o fac instituțiile respective și nu va avea marea posibilitate de a educa adevărați specialiști în lipsa treptei fundamentale - școlile demuzică/arte + colegiile de muzică/arte.

Sunt sigură, că se vor corecta greșelile și vom putea încuraja și mai departe copiii să frecventeze școlile de muzică/arte, să studieze arta frumosului, obiceiurile strămoșilor, tradițiile plaiului natal.

Cu mult respect,

Tatiana Coroi

șefa filialei școlii de Arte „V. Hanganu” din com. Baimaclia, Cantemir, profesor de solfegii, pian. Grad didactic I

VALEA BOTNEI ÎN OPERA LUI ȘTEFĂNUCĂ ȘI ÎN PREZENT

Culegerea materialului folcloric din Basarabia se impune cu atât mai mult astăzi, cu cât mersul vertiginos al civilizației urbanizează satele, făcând să dispară, la generațiile nouă, tocmai aceste genuri de folclor”.

MONICA BABUC

Ministrul Culturii al R. Moldova

Este îndemnul savantului Petre Ștefănuță în studiul valoros **Folclor din Județul Lăpușna (1933)** pentru noi, actorii politicilor culturale din raionul Ialoveni spre conservarea, valorificarea și revitalizarea culturii tradiționale, a folclorului sărbătorilor de familie și de calendar din văile râurilor Botna și Ișnovăț. Metodologia de cercetare constă în faptul că, studiem opera lui Ștefănuță și mergem pe urmele sale, după câteva decenii, organizăm festivaluri de folclor și căutăm creațiile populare vii adunate în opera folcloristului, cu echipele de cercetare monografică pe teren. Metoda științifică îi corespunde academicianului Simeon Florea Marian, după cum ne relatează cercetătorul Mircea Fotea la 1987 în monografia *Simeon Florea Marian, folclorist și etnograf*.

Din multitudinea de spectacole folclorice, drept etalon demn de prezentat este **Festivalul de folclor, „Ișnovăț-Botna-Botnișoara”**, desfășurat la 13 iulie 2014, scuarul Casei de cultură Costești. Organizatorii: ONG „Liman-T”, Primăria Costești, Secția Cultură, Consiliul Raional Ialoveni, Ministerul Culturii al Republicii Moldova și-au trasat drept scop valorificarea și ocrotirea tezaurului folcloric din localitățile raionului Ialoveni așezate în cea mai rodnică și însoțită câmpie, străpunsă de râurile Botna și Ișnovăț, străjuită de dealurile bătrâne, vegheată de catedralele pădurilor mărețe cu somptuoase cupole albastre. Asemenea tablou descrie în anii 1930 ai secolului XX folcloristul de formație academică Petre Ștefănuță: „Botna străpunge partea de est și sud – est a Județului Lăpușna, unde se despart regiunea *Codrului* din centrul Basarabiei de regiunea *Câmpului*. Codrenii se ocupă mai mult cu livezile și viile, iar plugărie fac în măsură mai mică. La câmp e mai larg și mai mult pământ pentru plugărie. Aici se seamănă mai mult grâu și porumb”.

Sărbătoarea a început cu o paradă a portului popular de la râul Botna până în inima satului Costești. Se evidențiază o simbioză armonioasă între cântecul veritabil și original, portul tradițional, comunicarea folclorică Om – Natură, credința țăranului în forțele vitale și purificatoare ale apei – elemente ale ecologiei umane, sociale.

Deoarece etnologul Petre Ștefănuță ne atenționează asupra fenome-

LILIAN POPESCU

Președintele r. Ialoveni

nului pieriei industriei casnice pentru confecționarea îmbrăcăminte, brodatului, țesutului, croșetatului – dispariției portului popular, în cadrul festivalului s-a organizat și Concurșul *Casa mare*. Fiecare formație artistică a amenajat un colțisor de casă mare cu obiecte din zestrea sfântă a neamului, ograda țărănească cu focul dorului din vatră și cu o suită de jocuri folclorice, masa de sărbătoare cu bucate tradiționale specifice vetrelor etnografice – fapt care a confirmat sincretismul și expresivitatea culturii populare a neamului nostru.

Într-adevăr, costumele autentice țesute de doamna Maria Cristea – Meșter Faur al R. Moldova și purtate cu sfințenie de membrii colectivelor artistice redau specificul ambianței geografice, frumusețea și veșnicia na-

turii în ținutul de centru a Basarabiei, dar și un „*modus vivendi, cogitandi, sentiendi* al omului tradiției arhaice, al insului folcloric” – precum îl numește savantul Ovidiu Bârlea.

Evenimentul a fost deschis prin intonarea imnului festivalului de către artiștii populari: „*Botna, Îșnovăț, / Bravi ca niște frați, / Duc spre mare val cu val / Apă de cristal, / Vrem să ne trăiți, / Și să să dăinuieți, / Vă păstrăm mereu cu drag / Pe acest meleag*”.

Oaspeții de onoare ai sărbătorii, actorii dezvoltării culturii naționale: Vasile Bortă, primar de Costești, Tudor Grigoriță, șef Secție Cultură Ialoveni, Lilian Popescu, președinte-le raionului Ialoveni, Monica Babuc, Ministrul Culturii al R. Moldova, Oleg Volontir, vice director, Centrul Național pentru Conservarea și Promovarea Patrimoniului Cultural Imaterial, precum și domnii profesori Iulian Filip, Tudor Colac de la Sectorul de Folcloristică, Institutul de Filologie al AȘM, care, au susținut revitalizarea acestui festival și au îndemnat cetățenii să ocrotească cu sfințenie folclorul și natura, așa precum avem grijă de copiii noștri.

Ciclul sărbătorilor calendaristice de vară a început cu **Secerișul**, transpus în scenă de ansamblurile folclorice „Geto-dacii” și „Izvoarăș” acompaniați de fanfara „Retro” din s. Horești. Secerișul grâului începe de cu zori. Bărbații cosesc cântând: *Botna, Botna, rară floare, / Ce frumos cobori la vale, / Cât de liniștită ești, / Când ajungi pe la Horești*. Femeile adună spicele și fac snopi, pe care îi leagă cu papură împletită glăsuind: *Vine vara, / Secerișul lanului de grâu, / Fetele seceră grâul / Nalt până la brâu*. Primul snop femeile îl leagă cu brânăci roșu și rostuiesc: *Grâușor înalt și gălbior, / Ești mândru și voinic, / Cu pâinica-n spic*, în semn, ca să meargă bine secerișul și să fie roadă bogată. La amiază nevestele așează masa și cinstesc bărbații, spun glume și ghicitori pe seama lor: *Sub un mal sunt două cozi de cal. Ghici ce-i? (Musteți-*

le). Secerișul se sfârșește cu organizarea concursului „Cel mai bun cosaș”, care a secerat cele mai mult grâu. În semn de apreciere, femeile îl leagă cu prosoape, îi dăruiesc pâine și sare și îi pun o cunună de spice **pe umeri**, apoi cântă, dansează și chefuiesc.

Frumoasa tradiție de a aduce **frunzari în ajunul Duminicii Mari** a fost înscenată de ansamblul folcloric „Cimbrișor” din s. Suruceni. Sâmbătă, bărbații fac curat în gospodărie, apoi pleacă la pădure și aduc frunzari de tei, de nuc, corovatic, cimbru, mâna Maicii Domnului și le pun la porți, la ferestre, la prag și în casă, considerându-se că anume în această zi au putere purificatoare și tămăduitoare care alungă Rusaliile și duhurile rele. Femeile coc plăcinte în cuptor și pregătesc bucate pentru a doua zi. În ziua de Duminica Mare, gospodarii pleacă la biserică, îi pomenesc pe cei adormiți și dau de pomană câte o „luminică” de sufletul lor. După serviciul divin se întorc acasă și sfințesc cu agheasmă prin gospodărie, primesc în ospetie vecinii și rudele și-i așează la masă, unde se bea vin cu pelin. Mesenii se îndeamnă: *Poftim brânză și ceapă, / Să-mi văd fata măritată, / Și plăcinte cu marari, / Să-i găsesc un gospodari*. Sărbătoarea se încheie cu veselie și joc: *Azi la noi e sărbătoare, / Duminica Mare, / Punem corovatică, / Pe la păretare*.

Cu credință și dragoste, în zorii zilei de Rusalii, țișpălenii curăță izvoarele ctitorite de moșii și strămoșii noștri. **Curățitul fântânilor de Rusalii** a fost adus în scenă de ansamblul folcloric „Oleandra” din c. Țipala. Până la răsăritul soarelui femeile strâng frunzarii de la poartă și fântână, îi stropesc cu apă ca să alunge spiritele rele și îi duc la râu. Apoi se duc la sfânta biserică să-i pomenească pe cei adormiți și să aducă aghiasma, care urmează să fie turnată în fântânile curățite astăzi. Bărbații, se adună să curețe fântânile și izvoarele, că de altfel, se schimbă gustul apei și anul se face secetos. Scot apa din

fântână cu ciubărul „Hai sus, hai jos” și coboară un flăcău să curețe talpa fântânii. Pun o sticlă cu vin la talpa pușului și îl scot pe flăcău cinstindu-l cu vin de anul trecut, apoi se cinstesc între ei. Se toarnă aghiasma în fântână de trei ori în semnul crucii. Între timp, femeile au pregătit bucatele (sarmale cu frunză de curechi, de arțar, de vie, plăcinte cu brânză, cu cartofi, cu curechi), le-au așezat pe iarbă verde și se laudă, se ghiontesc, care este cea mai gospodină și gătește cel mai gustos. Se dă de pomană de sufletul moșilor care au pus temelia fântânii: colac, prosop și lumânare, ceapă și usturoi, se spune că „dacă mori și ajungi în iad, te apuci de coada cepei și ajungi în rai”; cană cu apă „ca să avem izvoare curate și nesfârșite și aici, și pe aceea lume”, iar flăcăului care a curățit fântâna i se dă ulcior și colac mare cu prosop. Apoi sătenii se așează pe iarbă la masă, cântă, se veselesc, se tot uită în fântână cum izvorăște apa, scot apă neînchipuită și varsă în semnul crucii de trei ori de sufletul celor care au pus talpa fântânii. Se crede că „în această zi dacă joacă soarele în apa neînchipuită asemeni pruncului Isus Hristos în pântecul Sfintei Marii, este semn că multe femei vor rămâne îngreunate”. Petrecerea sătenilor continuă cu dansurile folclorice „Frunza nucului” și „Ofițareasca”, cu cântecele de dragoste și dor, *Dimineața pe răcoare/Când răsare mândrul soare, / Când se urcă ceața-n nori / Păsărele multe zbor*, *Dragă mi-i pădurea deasă / Și mândruța mea frumoasă, / Cât pământul ne-or căta / Tot pădurea nu ne-a da*, *Cât a fost vara frumoasă, / N-am ieșit deloc din casă, / M-am tot mângâiat cu dorul, / Așteptându-mi puișorul*. Sărbătoarea se încheie cu o înțelegere între țișpăleni care gospodar va găzdui petrecerea după curățitul fântânii la anul viitor.

Ansamblul folcloric „Botnenii” din s. Bardar a organizat o **Șezătoare**, oamenii adunați la casa unui gospodar încep lucrul spunând glume și

întâmplări din viață. Femeile învață fetele cum să țese, să croșeteze, să împletească, să toarcă lână ca să adune zestre până în pod „ca să îmbrace casa când s-or mărita”. Se aud flăcăii venind, salută gospodarul și cer voie să se așeze lângă fete ca să le ajute „ca să sporească lucrul”. Fetele le răspund cântând: „S-aude valea vuind, / Vine badea fluierând, / Îl cunosc pe fluierat, / Și-aseară l-am căutat”. Gospodina pune de-ale gurii și după câteva pahare sorbite începe veselie. Femeile cântă:

„Astă seară stăm aici/Până dimineța, / Cu sătenii la un loc, / Că frumoasă-i viața, / Bine-i să trăiești / Lângă cel pe care i-l iubești”, iar flăcăii poftesc fetele la joc. De remarcat că, anume la șezători se înfiripă primele sentimente de dragoste între tineri. De aici pornesc viitoarele familii trainice.

Spectacolul șezătorii a fost continuat de ansamblul folcloric „Haiducii” și clubul femeilor în etate din s. Costești, cum femeile se întrec la pregătit zestre pentru ca să mărite fetele. Povestesc noutățile satului și întâmplări hazlii, pun bucate pe masă, cinstesc. Femeile se întrec cu bărbații la cântecele tinereții dialogând. Gospodinele: „Foaie verde busuioc, / Azi în sat la noi e joc, / Hai dați mână lângă mână, / Să jucăm hora străbună”, Hai bade în sat la noi, / Nu-mi trebu nici car, nici boi, / Nu vreau nici pământ, nici casă, / Numai să mă ții în brațe”. Haiducii costeșteni răspund: „Foică de dudău, / Mândruțo, din satul meu, / Of, dorul tău, / M-apasă greu”, Jos pe malul Prutului, / La casa ciobanului, / Acolo pasc oile, în poieni

cu florile”, / Iarba-i bună pentru miei, / Mândra pentru ciobănei”. La finele obiceiului sătenii stabilesc în care gospodărie organizează șezătoria viitoare.

Ansamblul de copii fluierăști din c. Ruseștii Noi a prezentat câteva melodii populare din folclorul copiilor. Efectul de ceață de copii zgloabii care se joacă, În pădure la Rusești, / E frumos ca în povești, / Ha-ța-ța picior de rac, / Ne-am suit pe un colac, / Și colacu-i de mohor, / Ne-am suit pe un topor, / Și toporu-i de oțel, / Ne-am suit toți pe-un vițel, / Și vițelu-i fără mamă, / Ne-am suit toți pe-o cârlană, / Și cârlana-i fără nițe, / Ne-am suit toți pe-o căpiță, / Și căpița-i fără vârf, / Ne-am suit pe un sovârf.... Prezintă interes jocul „Mă sui în pod”. Copii formează un cerc fiind unul lângă altul, pun pumn peste pumn și strigă: „M-am suit în pod, / Dar tigăița cu smântână unde-i? / În pod. / Dar unde-i podul? / L-a ars focul. / Dar unde-i focul? / L-a stâns ploaia. / Dar unde-i ploaia? / Au băut-o mătăli...”, de asemenea și jocul „De-a săritul peste frânghie” – 2 copii țin funia de ambele capete și o învățesc. Un copil, sare, iar ceilalți copii strigă: „Hopa, Hopa pe lopată, / Fata babei se înecă, / Sari babă în pârâu, / Ca să vie rândul meu, / Ciudă, ciudă, ciudă, / Ai mâncat măligă udă, / Ciudă, ciudă, ciudă, / Parcă ești o babă surdă”. Apoi, copiii continuă cu alt joc, aranjându-se în două rânduri față-n față, la o anumită distanță, strigând: „Mai avem un joc minunat, / De la Solomon Împărat, / Împărate-mpărate, dați un soldate? / Pe cine? / Pe Ion”. Ion se desprinde din rândul lui și fuge cu viteză spre rândul din

față, dacă îl rupe, atunci ia un soldat înapoi, dacă nu, rămâne în acel rând. Auzind cum cântă cucul, copii strigă: „Cucule, Măria Ta, / Ne-nchinăm la dumneata, / Spune, te rugăm, / Câți ani de trăit avem?”. Copii încep să numere cât cântă cucul.

Cu un program artistic deosebit au încununat opera festivalului ansamblul folcloric „Legenda”, s. Mereni, r. Anenii Noi și grupul folcloric „Севда”, s. Cazaclia, r. Ciadâr-Lunga, UTA Găgăuzia.

Evidențiem faptul că, după fiecare obicei, **Paparudele** au avut o prezență pregnantă în scenă: „Paparudă-rudă, / vino, de ne udă, / cu găleata-leata, / peste toată ceata, / cu ciubărul – bărul, / peste tot poporul”, dar și **ceata cu Caloianul**: „Iene-Iene, Caloieni, / Ia cerului torțile / Și deschide porțile, / Și pornește ploile, / Să curgă șuvoaiele, / Umple-se pâraiele / printre toate văile, / Umple-se fântânile, / Să răsară grânele, / Florile, verdețile, / Să crească fânețele”.

Spre final, juriul și-a anunțat decizia că, ediția 2015 a Festivalului de folclor „Ișnovăț-Botna-Botnișoara” va fi găzduit de c. Țipala, deoarece ansamblul folcloric, „Oleandra” a evoluat în scenă pe o notă măreață de originalitate și autenticitate, de întorcere la rădăcini.

Spectacolul s-a configurat în forma unui inel compozițional ce cuprinde în prolog lucrările de câmp (aratul cu boii, semănatul), ciclul sărbătorilor calendaristice de vară și în epilog evocarea recoltei, pâinii, vorba țaranului —

O zi de vară hrănește un an!

Casa muzeu „La bunici”

s. Tudora, r. Ștefan-Vodă

Cine oare din noi nu-și amintește de copilăria năstrușnică, de frumoasele zile petrecute prin gospodăria bunicilor cu casă în stil arhitectural popular. Acolo, la buni, parcă era o altă lume, totul era aranjat cu grijă: prosoape, lăicere, covoare țesute, lada cu zestre, iconița acoperită cu grijă cu un prosop și așezată neapărat în

colțul de răsărit al camerei. Doar în sfânta casă a bunicilor, pe timp de arșiță, simțai o oază de răcoare datorită lampacilor de argilă din care era construită și a stufului cu care era acoperită. Aici, gustai din dulceața primelor cireși, căpșuni a celor

dintâi piersici, caise, struguri. O astfel de atmosferă își doresc să creeze Lilia Malancea și Tatiana Barbăneagră din pitorescul sat Tudora de pe malul Nistrului unde ani la rând sau plămădit tradițiile, obiceiurile și meșteșugurile. Ideea a fost susținută de către Corpul Păcii SUA, primăria s. Tudora și Direcția Cultură, Tineret, Sport și Turism Ștefan – Vodă, astfel într-o gospodărie tradițională, încet cu încet, își prinde contur viitorul muzeu „La bunici”, deja de la poarta acestei gospodării se vede lucrul meșteritelor datorită micii grădini de trandafiri îngrădită cu un garducean împletit din nuiel. Tot hoinărind prin viitoarea ogradă a bunicilor te duc gândurile la căsuța copilăriei unde adesea veneai să furi din cireșile bunicilor care abia se ciuleau și practic nu găsești deosebiri dintre acea gospodărie imaginară și aceasta de aici, de la Tudora. Aceleași mici geamuri, aceleași mici perdele cu diverse elemente florale făcute cu ajutorul acului și a firului de ață aceleași ușulițe de lemn care la deschidere scârțâie ademenindu-te să le pășești pragul tot mai des. Chiar și pe creasta casei au rămas urmele meșterului cioplitor, aceasta fiind ornamentată cu un bold ce privește spre înaltul cerului stră-

lucind în razele de soare a amiezii ca un simbol al strânsei legături a omenirii cu universul. Interiorul locuinței este împărțit în trei camere, una dintre care a fost deja amenajată ca fiind casa mare, aici găsești adevărate vestigii țesute, brodate manual prin tehnici tradiționale cu folosirea coloranților naturali.

Se dorește ca muzeul să se conceapă ca un adevărat mini centru cultural al localității Tudora unde la sărbători și în timpul liber cei ce iubesc folclorul, tradiția și meșteșugul să se adune la șezători, să îngâne un cântec popular și să practice diverse meserii tradiționale. Iată că prima activitate a muzeului nu

sa lăsat mult așteptată, astfel în data de 25 iunie invitatul Gheorghe Răileanu, profesor al Academiei de Muzică, Teatru și Artă Plastică a demonstrat în fața unui grup de copii, tineri și lucrători din domeniul culturii, din raionul Ștefan – Vodă un master clas intitulat „Povestea Ulciorului”. De la câteva ore de teorie cu privire la confecționarea oalelor la toate etapele începând cu cea a pregătirii lutului și terminând cu arderea vaselor sa trecut treptat la cea practică care a fost cea mai interesantă. Confecționarea unui vas de către dl Răileanu a pornit de la un boț de lut bine frământat cu consistența asemenea unui aluat tare după care începuse farmecul adevărat al modelării acestuia la roata olarului - unealta principală a meșterului. Prin rotirea roții și măiestria mâinilor lutul încet capătă o formă conică, cilindrică până când ia naștere remarcabilul vas pe care se citește vocabularul măiestriei celui ce la zămislit. Desigur că după cele văzute toți ardeau de nerăbdare să-și încerce puterile în modelarea lutului, primii însă au fost copii care cu mare drag au probăluit să-l frământeze și să-l adune în diverse figurine. Au fost și dintre cei care și-au experimentat norocul la roata olarului, care nu s-a dovedit

a fi cu succes, este și firesc, nu știu cine ar putea deveni meșter în ale olăritului peste noapte. Însă cine știe, sunt persoane care prind din zbor unele meșteșuguri. De fapt, scopul vizitei dlui Răileanu a fost de a selecta câteva persoane cu calități de meșteșugar în modelarea oalelor și de ai instrui în vederea renașterii și reanimării vechiului meșteșug, astfel, ospetia dată este prima din șirul de musafirii care urmează a fi făcute. Nu ar fi de mirare dacă printre tudoreni s-ar găsi și din cei cu sânge de olar, probabil că în trecut această îndeletnicire era dezvoltată prin părțile locului, fiindcă muzeul a reușit să adune de la localnici o serie de vase de lut de diferite forme care le-a înrolat într-o expoziție. Pentru viitoarele activități meșteșugărești ale muzeului au fost procurate chiar și două roți a olarului dar și un cuptor de ardere a vaselor de lut. Este un bun început care, suntem convinși, va

avea continuitate, muzeul își propune să dezvăluie publicului câteva dintre secretele procesului de creație din satul Tudora, din trecut și prezent. De la meșteșugarii de altădată, la modernism, păstrarea obiceiurilor și tradițiilor, a modului de viață autentic în ritmul naturii.

Dezvoltarea acestei instituții ar da posibilitatea să lărgim gama activităților axate pe evenimente culturale și turistice: tabere de vară pentru copii cu practicarea țesutului, cusutului, încondeiatul ouălor; olărit. Sperăm cu certitudine că crearea muzeului „La bunici” va aduce un impact pozitiv asupra dezvoltării localității Tudora mai ales în aspectul cultural etnografic în care strămoșii noștri au pus mult suflet și măiestrie de-a rândul veacurilor, acest patrimoniu al neamului moldovenesc necesită păstrat și transmis generațiilor viitoare dar și prezentat într-un mod intact celor ce ne vizitează pitorescul plai.

≡ LARISA BREANIC, CRCT „Gr. Sârbu”, Criuleni.

„Reveniți acasă cu impresii frumoase”

În urma colaborării de mai mulți ani între Secția Cultură și Turism a Consiliului Raional Criuleni și Consiliul Județean Caraș-Severin, prin Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, în perioada 7 – 12 iulie, în stațiunea de pe Valea Cernei, a avut loc cea de-a XXXIV-a ediție a **Festivalului internațional de folclor „Hercules-2014”**, Băile Herculane la care au participat formații de dansuri populare din 13 țări precum

Serbia, Mexic, SUA, Macedonia, Ucraina, Taiw, Georgia, Bulgaria, Turcia, India, Ungaria, România și R. Moldova. Tradițional, Festivalul Inimilor aduce la Timișoara formații folclorice din întreaga lume, iar oamenii sunt încântați să-i admire pe dansatori și cântăreți evoluând în costume superbe, specifice zonelor etnografice de unde vin.

Ca și la edițiile precedente și cea din acest an a debutat cu parada formațiilor, urmând traseul zona Blo-

curi – parc Vicol, locul unde au avut loc și spectacolele. Platoul din fața Teatrului de vară din Parcul Rozelor a fost suprasolicitat până la refuz de către iubitorii de folclor care au sosit aici pentru a urmări spectacolul susținut de Ansamblul *Timiș* al Casei de cultura Timișoara, în prima zi a festivalului.

Jocul și cântecul promovat de ansamblul de muzică și dans popular „Lozioara” CRCT „G. Sârbu” și formația folclorică „Cavalerii Armoniei” din s. Boșcana, Criuleni au fost apreciate cu căldură și aplauze furtunoase de privitori. Dansul „Coasa”, a frapat spectatorii și membrii colectivele artistice din țările străine, prin temperamentul lui, îndemnându-i pe toți să încingă o horă mare în fața scenei.

Noi, moldovenii, suntem un neam harnic, săritor la nevoi. Arta noastră populară, portul național, tradițiile de veacuri îmi pare că-s cele mai frumoase și irepetabile. De aceea, ne mândrim cu succesele dansatorilor ansamblului *Lozioara*, coregraf Natalia Corețchi care a cu-

cerit publicul spectator.

În ziua de închidere — 13 iulie a avut loc o masă rotundă cu directorul Festivalului și oficialitățile or. Timișoara, unde au fost invitați reprezentanții tuturor țărilor — conducători de grup și colectiv, însoțiți de câte o pereche de dansatori. S-a făcut schimb de cadouri și discursuri. A fost înmănat trofeul și Diploma de Excelență a Festivalului. S-a menționat, că Festivalul an de an adună tot mai mulți prieteni în jurul său, aceasta e menirea și scopul lui.

După o deplasare îndelungată, ne-am întors acasă cu bine, rămânând cu amintiri frumoase și succe-

se mari de neuitat, impresionați de munții înalți, povârnișele înzăpezite și serpentinele din Carpați.

Băile Herculane, un orașel turistic cu multe pensiuni și hoteluri ne-a bucurat de cazare frumoasă de trei stele și bucate tradiționale românești ca la mama acasă. Am avut ocazia să ne plimbăm cu barca pe apele Dunării, am vizitat o peșteră seculară, ne-am odihnit la piscina cu apă leucitoare izvorâtă din șapte izvoare. Este de neuitat frumusețea trandafirilor din Parcul Rozelor – Teatrul de Vară Timișoara, scena mare unde au avut loc evoluările colectivelor.

În acest context, venim cu un mesaj frumos de mulțumire către dl Vitalie Rotaru, Președintele raionului Criuleni, dna Valentina Bobeico șef Secție Cultură și Turism pentru susținerea și aportul financiar la delegarea ansamblului „Lozioara” și nu în ultimul rând dlui Gheorghe Țunea, directorul Festivalului internațional de folclor „Hercules-2014”, ed. a XXXIV-a, or. Băile-Herculane, dlui Pavel Dehelean, Festivalul Inimilor, Sărbătoarea folclorului Mondial ediția a XXV-a, or. Timișoara, pentru invitație și primirea călduroasă a solilor criuleni.

■ ANGELA URSACHE (Știrbu-Stamati) BP Mateuți

Mateuți - loc sfințit de cântec

Folclorul constituie una din componentele esențiale a lăzii cu zestre a poporului nostru

Duminică, 10 august 2014 s-a desfășurat spectacolul aniversar „Mateuți un loc sfințit de cântec”, 25 ani de activitate ai formației folclorice „Comoara satului” din s. Mateuți. Evenimentul a fost onorat de Mihail Mârzenco, primar de Mateuți și de vicepreședintele raionului Rezi-na dna Livia Scutaru.

Formația folclorică „Comoara satului” constituită din trei generații: „Juni”(copii), tineri, veterani – promotori consacrați ai folclorului mateuțean, este o partăică

componentă a culturii locale. Participantă la multe activități raionale și republicane, dar și câștigătoare a diverselor diplome, mențiuni și premii, colectivul continuă să impresioneze publicul prin originalitate. A fost fondată la primul său debut - 11 august 1989, predecesorul conducător artistic - dl Ion Botnari, actualul diriguitor - dna Eufrosenia Ursachi, directorul Căminului de cultură dna Vera Știrbu. Se spune, că o aniversare este o împlinire care încununează opera, regretăm că la această împlinire nu i-am avut alături pe precedenții protagoniști

interpreți ai formației, plecați în lumea celor drepti care au depus suflet și dăruire de sine: Sofia Donica, Sava Berghi, Toader Donica, Gheorghe Știrbu.

Cu multă dragoste și cu ocazia aniversării formației domnii Livia Scutaru și Mihail Mârzenco au oferit diplome și cadouri, atât veteranilor: Tamara Cazac, Ion Botnari, Ioana Cazac, Liudmila Știrbu, cât și membrilor actuali ai ansamblului - Eufrosenia Ursachi, Vera Știrbu, Eufrosenia Cazac, Tatiana Ursachi, Angela Țurcan, Se-

rafima Cazac, Liuba Ursachi, Tatiana Donica, Zinaida Donica, Eugenia Barbă, Stela Straistă, Angela Ciolan, Vladimir Scutaru, Mihail Mârzenco, Mihail Ciolpan, Vladimir Melnic, Nicolae Șeremet, Andrei Donica. Formația primește scrisori electronice de încântare pe pagina de facebook/bmateuti@bk.ru, de la admiratorii farmecului tezaurului popular, le place repertoriul artistic bogat specific locului natal și desigur interpretarea. Ca dovadă la cele spuse, din cele peste 50 de cântece din repertoriul său, formația a delectat spectatorul cu 22 din ele: „La fântâna cu uluc”, „Bădișorul meu cel drag”, „Ionel din dealul mare”, „La morișca cea de jos”, „Frunză verde de cireș”, „Zice lumea ș-așa este”, „Fa Ileană”, „Bate vântul dorului”, „Nu mă bate, mamă”, „Frunză verde-a bobului”, „Mă vorbesc vecinele”, culese din Mateuți, de la dna Anastasia Șinkevici și regretații Toader Donica, Sava Berghi - „Oameni dragi, frumoși și buni”, iar

veteranul folclorului mateuțean, dna Tamara Cazac, participantă la Festivalul concurs național al cântecului popular „Nicolae Sulac” a interpretat cântecele „Spune-o vorbă de soroc”, „Primăvară, primăvară” și „Dacă lumea n-ar fi rea...”. Deasemenea, solista formației Angela Țurcan a tâlcuit melodiile „Prietenii mei dragi”, „La fântâna părăsită”, apoi a urmat dna Ioana Cazac cu poezia „Piatră neagră” și cântecul bătrânesc „Balada unui soldat”, iar cântăreața Tanea Ursachi a intonat creația „Părinții”, Eufrosenia Cazac - „Bade-al meu tare-i frumos, numai că e rușinos” și „Ghiță a mamei, Gheorghe”.

Am savurat o atmosferă de nedescris, de parcă am călătorit în trecut unde valorile culturale aveau o însemnatate considerabilă.

Dorim formației folclorice „Comoara Satului” mult succes în activitate, să ne bucure cu datine și cântece strămoșești încă mulți ani înainte!

≡ ELENA BURLACU, șefa bibliotecii publice

La izvorul osoiencilor

La finele lui cireșar, la Horești, r. Fălești, baștina surorilor Osoianu a avut loc Festivalul concurs al dinastiilor artistice „La izvorul osoiencilor”, ediția a III-a, 2014, organizat de Ministerul Culturii, Centrului Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Consiliul raional Fălești, Primăria Horești și Asociația obștească „Horeștenii”. Au participat 12 dinastii.

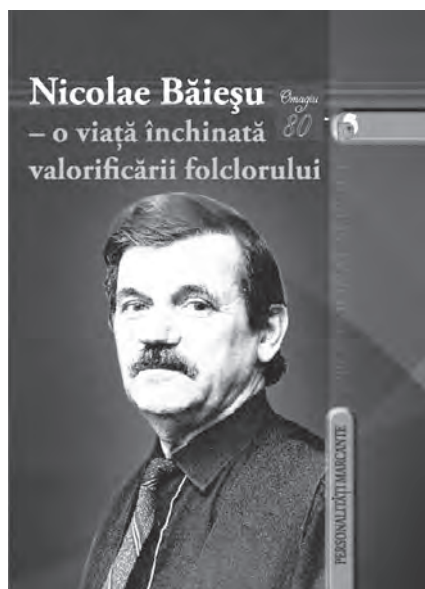
Recitaluri de excepție au fost oferite de frații Bânzari – interpreți de muzică populară horeșteni și surorile Osoianu. La acest eveniment a participat și dinastia artistică Burduja din s. Țareuca, Rezina. Dna Ana Burduja și-a adunat fiicile, ginerii, nepoatele, rudele, cumetrii și au pregătit un program artistic conform cerințelor regulamentului festivalului. În urma evoluării, dinastia Burduja s-a învrednicit de: Diplome de laureat; din partea Ministerului

Muncii, Protecției Sociale și Familiei; premiu special din partea Consiliului raional Fălești, juriului; Două trofee, o fotografie și un disc al surorilor Osoianu.

Alături de dinastia Burduja a participat și meșterul popular Elena Coval. Creațiile ei au fost apreciate cu diplomă și un premiu bănesc.

Acest festival, după cum au mărturisit organizatorii dar și președintele juriului dl Tudor Colac constituie un factor important de influențare pozitivă asupra promovării și repunerii în circuitul național al folclorului autohton cules și interpretat de cele mai talentate dinastii din republică.

O viață închinată valorificării folclorului

Cea de a 80-a filă din calendarul vieții omului de știință Nicolae Băieșu i-a oferit în dar două apariții editoriale fundamentale și prodigioase pentru dezvoltarea etnologiei moderne: *Obiceiurile și folclorul sărbătorilor de iarnă (Tipologie. Corpus de texte etnografice și folclorice)* (primul volum din lucrarea amplă, prestigioasă *Tezaurul folcloric al românilor din Moldova, Ucraina și Federația Rusă*) și *Nicolae Băieșu – o viață închinată valorificării folclorului: Omagiu – 80*. Timpul a demonstrat că predilecția pentru patrimoniul cultural imaterial al românilor de pretutindeni l-a determinat pe renumitul folclorist să-și dedice viața întreagă cercetării acestui imens panteon. Cele peste 800 de lucrări științifice ale etnologului dezvăluie câteva domenii preferențiale de cercetare: istoria folcloristicii, tradițiile etnofolclorice ale sărbătorilor calendaristice, folclorul copiilor ș. a. Volumul pe care ni-l propunem să-l prezentăm în rândurile ce urmează este dedicat în exclusivitate vieții și activității științifice de peste 50 de ani ai folcloristului Nicolae Băieșu, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, cu prilejul împlinirii vârstei de 80 de ani.

Lucrarea *Nicolae Băieșu – o viață închinată valorificării folclorului*, din seria *Personalități marcante*, a apărut la editura *Profesional Service* în volum de 436 pagini și reprezintă o antologie de studii și articole se-

lectate și semnate de distinsul profesor, evocatoare în ceea ce privește preocupările și predilecțiile științifice ale acestuia. În articolul introductiv semnat de acad. M. Cimpoi remarcăm că factorul definitoriu și „stimulator al conștiinței identitare”, manifestate „în folclorul nostru într-un mod ilimitat geografic și temporal, nereferindu-se la vreun centru totemic sau un act primordial” [1, p. 9], sesizat de Nicolae Băieșu, „îl constituie sărbătorirea zilelor unor sfinți în care se angajează toți cei ce poartă numele acestora <...>, obiceiurile legate de naștere, de preparare a bucatelor <...>, tradițiile principale etnofolclorice păgâne sau creștine” [1, p. 8] etc. Or, lui Nicolae Băieșu îi aparține, cu precădere, meritul de a fi studiat fundamental „creațiile populare calendaristice, care sunt expresia conștiinței identitare a poporului nostru” [1, p. 12].

În continuare vedem înserat tabelul cronologic cu date referitoare la viața și activitatea științifică a cercetătorului, dar și a celor dragi.

Deosebit de interesantă este sinteza lui Tudor Ciobanu și Mihai Tașcă privind *Neamul Băieșu din localitatea Cărăcușenii Vechi, ținutul Hotin*, unde, fiind confirmată de diverse acte istorice, este demonstrată genealogia familiei Băieșu. Aceasta își are începutul din secolul al XVI-II-lea și este reprezentată grafic într-o anexă la sfârșitul articolului: „Neamul Băieșu din Cărăcușenii Vechi are legătură, probabil, cu familia lui Dânga hatmanul care deținea fântâni de păcură. Prima listă a locuitorilor din această localitate a fost întocmită în anul 1774, odată cu organizarea catagrafiei din anul respectiv. Documentul menționează

că în Cărăcușenii din ținutul Hotin, stăpânit de contele Cantemir, erau 132 de gospodării din care una era a lui Nacul Băeșu și alta a lui Ștefan Băeșul (*Moldova în epoca feudalismului*, Vol. VII, Partea II, Chișinău, 1975, p. 177)” [2, p. 25].

Aceeași concordanță de idei o urmărește și articolul lingvistului Maria Cosniceanu cu referire la explicarea etimologică a numelui Băieșu: „lucrător, muncitor într-o mină și lucrător care servește la o baie publică <...>, ambele sensuri indicând o în-deletnicire, o ocupație” [3, p. 27].

Cele mai multe detalii despre viața și activitatea distinsului profesor le descifrăm din secvențele autobiografice pe care ni le oferă cu atâta îngăduință protagonistul. De aici aflăm particularitățile exponențiale ale vieții, bucuriile și, deopotrivă, regretele pe care le-a avut de-a lungul anilor folcloristul N. Băieșu.

Antologia, prezentată în rândurile care urmează, este structurată în patru capitole: I. *Studii, articole, recenzii ale cercetătorului*; II. *Moștenire din științele despre folclor și etnografie (Folcloriști. Interpreți de folclor. Elemente de folclor și etnografie în operele unor scriitori)*; III. *Tradiții etnofolclorice ale sărbătorilor calendaristice* și IV. *Analize. Aprecieri. Referințe critice*.

Prima secvență constituie un compendiu ale celor mai reprezentative expresii științifice privind folclorul literar al românilor din Republica Moldova și Ucraina și unele observații referitoare la cultura populară a românilor de la est de Nistru, de Bug, din nordul Caucasului, evident cu incursiuni istorice, mărturii documentare și studii revelatorii. Ca o conștientizare a

identității naționale se pretează articolul *Tezaurul folcloric al românilor din Basarabia, Transnistria, Nordul Bucovinei, Transcarpatia*, material motivațional al proiectului fundamental cu același titlu, care are ca obiectiv – „necesitatea intensificării activității folcloriștilor privind publicarea celor mai valoroase creații populare ale românilor din Republica Moldova, din Ucraina, Federația Rusă” [4, p. 75]. O primă realizare și este apariția editorială menționată mai sus (*Obiceiurile și folclorul sărbătorilor de iarnă...*). Vor urma și altele. Celelalte articole din respectiva secțiune sunt recenzii ale unor publicații cu caracter etnologic, precum și dezbateri ale unor probleme de o stringență maximă, de exemplu: *Prin lichidarea Institutului de Etnografie și Folclor se lovește în destinul neamului românesc*.

Al doilea capitol întrunește materiale de sinteză privind contribuția a peste 50 de folcloriști, interpreți de folclor, scriitori etc., la prosperarea științei despre folclor și etnografie, prin relevarea celor mai importante momente din activitatea etnologică a fiecărui om de cultură studiat. Meritul autorului constă în prezentarea unor personalități ale culturii românești, uneori prea puțin studiate, iar includerea și a unor imagini foto stimulează și mai mult interesul de a cunoaște valorile naționale și pe acei care au contribuit la prosperarea lor. A publicat articole despre preocupările etnofolcloristice ale lui Gh. Asachi, Gh. Sion, C. Stamati-Ciurea, O. Nacco, I. Creangă, T. Burada, G. Dem. Teodorescu, M. Eminescu, Gr. Tocilescu, M. Friedwagner, E. Niculiță-Voronca, E. Sevastios, A. Gorovei, Gh. V. Madan, Gh. T. Kirileanu, S. T. Kirileanu, M. Bărcă, I. Buzdugan, P. Caraman, P. Chioru, D. Balaur, B. Chiroșca, T. Gălușcă, N. Pleșca, Gh. Bogaci, G. Ceaicovschi-Mereșanu, A. Amzulescu, Gr. Botezatu, A. Hâncu, M. Brătulescu, I. Bejenaru, G. Mun-

tean, V. Gațac, I. Datcu, I. Diordiev, D. Blajinu, E. Junghietu, Gr. Bostan, I. Oprișan, L. Berdan, A. Hropotinschi, T. Colac, L. Hanganu etc.

În cea de-a treia parte sunt sintetizate câteva studii care dezvoltă subiectul sărbătorilor calendaristice. Evident, s-au adus în prim plan aspecte mai puțin cunoscute publicului interesat pentru a se evita reiterările cu alte studii ale autorului.

Reflecții asupra celor publicate de folcloristul Nicolae Băieșu, prin aprecieri și critici ale specialiștilor din domeniu, sunt înmănunchate în cel de al patrulea capitol. Valoarea științifică a lucrărilor editate de protagonist a sporit, mai ales, prin interpretarea și compararea moștenirii culturale românești cu cele ale altor popoare, fapt menționat de către nume notorii din România, Ucraina, Federația Rusă. Analiza comparativă a obiceiurilor și tradițiilor populare românești a argumentat interesul față de specificul imanent al patrimoniului cultural național în contextul celui european și chiar mondial. Impresionează profunzimea aprecierilor exprimate folcloristului de personalități renumite ale etnologiei moderne, grație dăruirii de sine pentru salvagardarea moștenirii culturale a poporului nostru: „Nicolae Băieșu este unul dintre cei mai temeinici cercetători ai obiceiurilor noastre calendaristice, având în spate o veritabilă operă științifică, în cuprinsul căreia întâlnim câteva lucrări de referință, ce au marcat, la timpul lor, evoluția investigațiilor în acest domeniu al culturii populare” (dr. Ion Cuceu, Cluj, România) [5, p. 376]; „folclorul, după cum constată N. Băieșu, contribuie nu numai la formarea universului de cunoștințe despre lume al copiilor, ci și cultivă la ei calități morale înalte, caracteristice poporului <...>, de dezvoltare a gândirii și vorbirii, de formare a conștiinței etice a generației în creștere” (dr. Grigore Bostan, Cernăuți,

Ucraina) [6, p. 347]; „Cu erudiția sa, unanim recunoscută și cu experiența îndelungată de cercetător al fenomenului popular în cadrul său natural”, „Nicolae Băieșu [este – n. n.] unul dintre cei mai distinși etnologi din Basarabia. <...> Studiile care-l reprezintă mai bine sunt cele care tratează cu consecvență sărbătorile populare: teza sa de doctorat *Folclorul obiceiurilor de Anul Nou*, apoi cea de doctor habilitat *Studiu istoric – comparat al folclorului calendaristic în Republica Moldova și în localitățile românești din Ucraina* și cea mai amplă lucrare a sa în acest domeniu *Sărbători domnești (închinare Maicii Domnului și Mântuitorului)* (I, 2004; II, 2007)” (dr. Iordan Datcu, București, România) [7, p. 403] etc.

Antologia se finalizează cu cele mai reprezentative imagini privind viața și activitatea renumitului om de știință. S-a încercat prin această lucrare să se sintetizeze cele mai revelatorii momente din activitatea lui Nicolae Băieșu, ca cele multe să nu sfârșească aici, dar să perpetueze într-o imensă mobilizare a valorilor naționale românești.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Cimpoi M. *Conștiința identitară în folclorul nostru (glosată de Nicolae Băieșu)*. În: *Nicolae Băieșu – o viață închinată valorificării folclorului*. Omagiu – 80. Chișinău: Profesional Service, 2014, 436 p.
2. Ciobanu T., Tașcă M. *Neamul Băieșu din localitatea Căracușenii Vechi, ținutul Hotin*. În: *Idem*.
3. Cosniceanu M. *Băieșu – nume de familie*. În: *Idem*.
4. Băieșu N. *Tezaurul folcloric al românilor din Basarabia, Transnistria, nordul Bucovinei, Transcarpatia*. În: *Idem*.
5. Cuceu I. *Cercetător preocupat de obiceiurile calendaristice*. În: *Idem*.
6. Bostan G. *Valoarea educativă a folclorului copiilor*. În: *Idem*.
7. Datcu I. *Nicolae Băieșu la 75 de ani*. În: *Idem*.

Folcloristul G. DEM. TEODORESCU

(165 ani de la naștere)

Pedagogul și folcloristul G. Dem. Teodorescu, elev al lui B. P. Hașdeu, s-a născut la 25 August 1849 la București, în familia nevoiașă a unui constructor de case.

Micul Teodorescu a început să învețe în 1855, mai întâi la biserica „Sfinții Voievozi”, apoi la o școală primară bucureșteană. Din 1859 a urmat câțiva ani gimnaziul „Gheorghe Lazăr”, apoi s-a transferat la liceul „Matei Basarab” din București.

Până la absolvirea liceului (1861) a fost nevoit să-și asigure existența, lucrând ca mic funcționar la un minister. Timp de șapte ani (1861-1868) a muncit la redacția ziarului *Românul*, unde publica folclor și poezii personale.

Din 1868 a urmat cursurile Facultății de Litere a Universității din București, iar în 1875-1877 a făcut studii de specializare la Universitatea din Paris. În 1877-1879 a fost profesor de limba și literatura română la liceul „Sfântul Sava”, iar din 1879 și până la sfârșitul vieții (la 51 de ani neîmpliniți – 20 august 1900) – la liceul „Matei Basarab”. A mai deținut postul de ministru al instrucțiunii publice (1891), redactor al publicațiilor de satiră și umor *Ghimpele* și *Sarsailă*; a colaborat la *Albumul macedo-român*, *Columna lui Traian* ș. a.

Dragostea lui G. Dem. Teodorescu pentru creația poetică populară s-a manifestat încă din copilărie, când a luat contact cu multe piese folclorice auzite de la părinți, rude sau prieteni ai familiei. Mai târziu, folcloristul G. Dem. Teodorescu scria: „Din pruncie, legănat în cântece populare, ademenit de-al lor farmec și de-a lor plăcută armonie, pe nesimțite mi s-a întipărit în memorie tot ce auzisem la părinți, la rude, la prieteni: de iubirea lor n-am scăpat la tinerețe și, scriind numai pentru mine, m-am pomenit cuprins de o neînlăturată pasiune” (Citat după: Bistrițeanu Al., Prefață // Teodorescu G. Dem., *Poezii populare*, București, 1957, p. 10).

Cunoștințele teoretice inițiale despre folclor G. Dem. Teodorescu le-a moștenit de la întemeietorii folcloristicii românești: M. Kogălniceanu, A. Russo, V. Alecsandri, A. Odobescu și, în special, de la B. P. Hașdeu.

Din îndemnul și cu ajutorul lui B. P. Hașdeu, a elaborat și a editat în 1874 lucrarea teoretică *Încercări critice asupra unor credințe, datine și moravuri ale poporului român* (prefațată de A. I. Odobescu). În acest debut editorial G. Dem. Teodorescu interpreta datinele, în primul rând, cele calendaristice și folclorul respectiv la popoarele est-romanice în spiritul exagerat al școlii latiniste. Astfel, referindu-se la tradițiile colindei, tânărul folclorist afirma cu multă convingere că de la Saturnaliile romane „nouă ne-a rămas colindul copiilor în noaptea de Ajunul Crăciunului, urările de îmbelșugare, cântecele numite colinde” (p. 10). Ideea că anume calendele romane au stat la baza colindei a fost susținută, ulterior, de o serie întreagă de

cercetători din sec. XX (E. Niculiță-Voronca, T. Papahagi, T. Corneliu-Focșani ș. a.). Totodată, se știe că tradițiile ritualice, inclusiv colinda la est-romanici, sunt cu mult mai vechi decât stratul latin.

„Plugușorul, o datină din cele mai frumoase și cele mai antice, reprezintă în ziua de azi – după părerea lui G. Dem. Teodorescu – sărbătorile romanice, numite opalii, care aveau loc după saturnalii” (p. 58).

Însă după întoarcerea sa de la Paris (1877), unde a făcut cunoștință, mai în de aproape, cu mișcarea folcloristică în întreaga Europă, G. Dem. Teodorescu și-a revăzut opiniile sale primare, menționând eroarea generală a școlii latiniste. Lucrul acesta îl vedem, mai ales, în lucrarea sa *Noțiuni despre colindele române* (1879). În 1885 G. Dem. Teodorescu a editat culegerea clasică în sensul adevărat al cuvântului *Poezii populare române*, la care a lucrat, începând cu anii 1864-1867, pe când era ziarist fără studii universitare. Cartea cuprinde circa 40 de mii de versuri, majoritatea culese în Muntenia și într-o cantitate mai mică în Moldova. Ovidiu Bârlea scria că această „faimoasă colecție <...> oscilează mereu între profilul unei colecții regionale și cel al unui corpus folcloric, cel puțin pentru câteva specii<...>. Ea e fructul unei munci îndelungi și stăruitoare pentru a da la iveală ceea ce are, mai ales, un popor talentat. Dar meritul covârșitor al colecției stă în valoarea inegalabilă a o bună parte din materialele publicate. Îndeosebi colindele și baladele dau la iveală variante pe deplin rotunjite, de o mare vigoare epică, lăsând în urmă variantele din alte colecții” (Teodorescu G. Dem., *Poezii populare române*, București,

1985, p. 367). Pe lângă colinde și balade, culegerea conține și alte creații poetice de calendar, orații de nuntă, epos eroic, descântece, doine, jocuri ale copiilor, ghicitori ș. a.

Folclorul cântat, inclus în colecție, a fost cules în mare parte de la vestitul lăutar din Brăila, Petrea Crețul Șolcan („norocul nostru mare”), pe care G. Dem. Teodorescu l-a întâlnit în vara anului 1883 la băile de la Lacul Sărat. Acolo talentatul interpret i-a dictat folcloristului, timp de câteva zile, circa 15 mii de versuri, mai ales, „cântece vechi”: *Meșterul Manole, Oaia năzdrăvană, Iovan Iorgovan, Corbea, Badiul, Dobrișan* ș. a. Dar G. Dem. Teodorescu a reprodus în culegerea sa și creații poetice din colecțiile lui A. Pann, V. Alecsandri, S. Fl. Marian, T. T. Burada ș. a. Spre deosebire de alți

premergători, alcătuitori de culegeri folclorice, G. Dem. Teodorescu a grupat textele literare populare conform criteriului vârstei interpreților de creații anonime (copilăria, adolescența, bătrânețea).

Alcătuitorul a susținut reproducerea fidelă în folclor a limbii populare, fiind împotriva cantității mari a creațiilor poetice publicate de calitate joasă. Era pentru ideea „A ne mulțumi cu puțin și bun”.

G. Dem. Teodorescu a indicat la unele piese variantele publicate și în alte colecții, fiind, după cum menționa folcloristul O. Papadima, primul care s-a ocupat de problema variantelor. Teodorescu a făcut unele comentarii privind geneza și circulația anumitor creații folclorice. Compartimentele textelor în colecție sunt precedate de prezentări,

ce constituie micromonografii ale genurilor și speciilor poetice respective. Toate acestea demonstrează caracterul științific al culegerii *Poezii populare* și erudiția alcătuitorului ei.

G. Dem. Teodorescu e și autorul următoarelor studii: *Cercetări asupra proverbelor române. Cum trebuie culese și publicate (1877), Petre Crețul Șolcanul (1883), Viața și activitatea lui Anton Pann (1891)*. Aceste și alte cercetări ale autorului sunt actuale și astăzi, prezentând interes pentru diferite categorii de cititori.

Referințe bibliografice:

1. Iordan Datcu, *Dicționarul etnologilor români. Ediția a III-a, revăzută și mult adăugită*, București, Saeculum J.O., 2006.
2. Nicolae Băieșu – *o viață închinată valorificării folclorului*, Chișinău, Profesional Service, 2014.

≡ GHEORGHE GURIUC, șef Secție cultură Orhei

„Cu dragoste de pământ și țară”

Patriotismul nu este numai iubirea pământului pe care te-ai născut ci, mai ales, iubirea trecutului, fără de care nu există iubire de țară.

În scopul altoirii sentimentului patriotic, a dragostei și mândriei pentru patrie, neam și strămoși, promovării patrimoniului cultural imaterial, Secția Cultură Orhei în colaborare cu casele (căminele) de cultură din raion au organizat la 6 iulie curent, la estrada de vară a s. Chiperceni **Festivalul concurs raional „Cu dragoste de pământ și țară”, consacrat comemorării marelui domnitor al Moldovei Ștefan cel Mare și Sfânt.**

Chipul bravului mușatin se păstrează ca o iacoană în sufletul poporului, care i-a ridicat monumente de granit, dar și de cuvinte, de acorduri muzicale, pe cât de frumoase, pe

atât de durabile, de perene care au înfruntat secole ca să ajungă până la noi. Sărbătoarea a început cu interpretarea corului unit a cântecului „Când a fost să moară Ștefan”.

Și pentru că despre patrie nu putem vorbi cu cuvinte deșarte, cu cele mai înălțătoare cântece, poezii și voie bună au venit colectivele vocale - corale din localitățile: Chiperceni, Voroteș, Biești, Șercani, Pohrebeni, Izvoare, Cucuruzeni, Hâjdieni,

Piatra care au adus în scenă creații autohtone de o valoare nedefinită.

Programul Festivalului a fost înțregit cu un meci de fotbal în cadrul cupei raionului, iar copii și tinerii s-au distrat la topogan.

Secția Cultură mulțumește Administrației Publice Locale, lucrătorilor de cultură, tututor celor care au contribuit la buna organizare și desfășurare a Festivalului.

Decât cântecul, și jocul n-am, nimic mai scump

Actuala, cea de-a XXIV-a ediție a **Festivalului folcloric „La vatra horelor bucuriene”**, ce se desfășoară cu o consecvență de invidiat în satul Bucuria, r. Cahul cu susținerea Consiliului raional Cahul, a administrației publice locale, a unor oameni cu suflet mare din teritoriu, a întrunit colective de cântece și dansuri din raionul Cahul, dar și din cele vecine - Cantemir și Comrat - care conservează, dezvoltă și promovează cele mai de valoare tradiții ale neamului nostru, scoțând din anonimat noi și noi talente. Publicul spectator, care a admirat, de astă dată, în premieră! artiștii amatori afară, în fața Casei de cultură din Bucuria, au avut parte și de câteva surprize: evoluarea colectivului din satul Huluboia, Cahul, de etnie cehă, a fraților Ion și Veaceslav Bânzari, care i-au bucurat cu un buchet de melodii săltărețe, îndemnându-i, în pofida caniculei, la dans.

Și de astă dată, tradițional, festivalul a început cu hora prieteniei și a bucuriei, în iureșul căreia s-au prins de la mic la mare - artiști amatori din diferite localități cahulene, cantemirene, din raionul Comrat, dar și locuitori ai satului Bucuria, pentru care desfășurarea în luna lui gustar a acestei treceri în revistă a creației populare a devenit ceva firesc, o adevărată sărbătoare a cântecului și dansului, portului tradițional de sărbătoare, meșteșugurilor bătrânești din sudul țării noastre, or, participanților le-a fost oferită ocazia să admire și iscusința meșterilor populari din Bucuria, Zărnești și alte sate, pe care au savurat-o în cadrul expoziției organizată chiar în mijlocul naturii.

Gheorghe Raicu, directorul Casei de cultură din s. Bucuria, organizatorul acestei valoroase activități, care a reușit de-a lungul anilor, să formeze, împreună cu soția și cele două fiice și o dinastie folclorică, avea să menționeze următoarele:

— *Mă bucur nespus de mult că am reușit și de astă dată – cu suportul material al APL locale de nivelul I și II,*

a sponsorilor - să avem un număr impunător de participanți, de diferite vârste - de la copilași până la maturi, toți împătimiți de vraja cântecului și dansului nostru popular, de această horă a prieteniei și bucuriei. Nu pot să trec cu vederea și faptul că în aceste ansambluri avem multe dinastii. Sunt mândru să remarc, că, în pofida tuturor greutăților, ne-au sosit 13 colective din diferite localități, care ne-au bucurat cu o evoluare de excepție, formația „Lăcrimioara” al Societății nevăzătorilor din Cahul, ansambluri și interpreți din Congazcic, UTA Gagauz-Yeri. Toți au demonstrat incontestabil creația populară, cântecul și dansul care ne unește, ne luminează, ne dau noi speranțe, ne fac mai puternici, ași zice, chair, nemuritori. Precum era și de așteptat, majoritatea formațiilor au prezentat programe noi, inedite, este îmbucurător faptul că au venit și meșteri populari, care au acoperit cu o aură deosebită armonia și farmecul festivalului, valorile noastre neperitoare, că i-am avut alături pe frații Bânzari de la nordul republicii, cărora le plac mult tradițiile de la sud...

Rând pe rând, colectivele artistice urcau pe scenă, pentru a-și demonstra măiestria cântecului și dansului popular. Primii, ca de obicei, au concertat artiștii amatori din localitate, care au cules numeroase aplauze. Conducătorul artistic al căminului cultural din Bucuria, Dumitru Cicanci, ne-a relatat: „Este o adevărată avere folclorul, tradițiile și obiceiurile noastre, pe care încercăm, astfel, să le transmitem generațiilor ce vin, inclusiv prin acest festival, prin muzeul satului, activitățile cultural-artistice, această neasemuită zestre a neamului, care este păstrată la Bucuria cu sfințenie din generație în generație și pot spune cu toată fermitatea, că anume această continuitate stă ca un zid în calea uitării, a dispariției valorilor noastre naționale, ne menține ca neam, ne duce faima în lume”.

Lidia Donea, conducătorul ansamblului „Sălcioara” din Taraclia-de-Salcie, Cahul, adăugă, copleșită de emoții:

— *Avem în ansamblul nostru femei de diferite profesii, ne vine cam greu să atragem în ansamblu tineri, dar participăm la toate festivalurile din raion, fiind convingși că numai prin activitate permanentă mai menținem aprinsă această misterioasă flacără a tradițiilor, datinelor și obiceiurilor populare.*

Natalia Bolocan, conducătorul ansamblului „Glia”, s.Hănăseni, Cantemir:

— *Am adus la festival melodii și jocuri populare, cântece și dansuri din bătrâni, dar pe care nu le dăm uitării și pe care le-am prezentat, cu diferite ocazii, în satele și orașele noastre, dar și în România, în alte țări. Ținem la ele, căci le-am preluat de la părinți, bunei și străbunei, avem o datorie față de înaintași, sunt opere artistice create de popor, unele-anonime, dar de o valoare incontestabilă, demnă de apreciere. Ași dori să menționez faptul că în comuna noastră avem mulți artiști amatori, rapsozi populari cu renume și acest fapt ne însuflă încredere, speranță în tendința și dorința noastră de a conserva și promova tezaurul folcloric.*

Sergiu Eremia, șef-adjunct, Secția Cultură Cahul, membru al juriului festivalului concluzionează în final:

— *Probabil, este imposibil de redat prin cuvinte acele culori vii, atât de plăcute, luminoase, buna dispoziție, atmosfera ce a dominat pe tot parcursul zilei la Bucuria. Vreau să le mulțumesc organizatorilor, sponsorilor, împătimiților de frumos, care au sosit împreună cu artiștii amatori la acest frumos Festival. Oameni de diferite profesii - lucrători de cultură, profesori, educatori, lucrători agricoli, medici etc au cântat, au dansat, ne-au descrescit frunțile, veselindu-se alături de copii, tineri, adolescenți, cărora le transmit această dragoste față de folclor, tradiții și obiceiuri populare. Pe toți ne unește cântecul și dansul, dragostea de creația populară, tot ce ne-a rămas de la bune și străbunei. Este foarte bine că APL susține aceste inițiative, la Cahul organizându-se, probabil, cele mai multe activități cultural-artistice din republică.*

În final, organizatorii au înmănat participanților diplome și premii și au dansat o horă a prieteniei, a bucuriei pentru toți acei care nu-și uită tradițiile populare.

■ NATALIA BAZAN, directorul Centrului de cultură, Zărnești, Cahul

■ MARIA MUCHI, bibliotecara BP Zărnești, Cahul

„Am să prind o zi de vară cu o carte în poiană” *Biblioteca la aer liber*

Biblioteca Publică în colaborare cu Centrul de Cultură Zărnești, Cahul înregistrează din an în an tot mai multe realizări importante. Astfel, în acest an, au fost organizate diverse activități culturale printre care și Biblioteca la aer liber.

La data de 29 iulie 2014, organizatorii au transformat parcul Casei de cultură într-o bibliotecă la aer liber cu genericul „Am să prind o zi de vară cu o carte în poiană”. Bibliotecara Maria Muchi le-a oferit dori-

torilor posibilitatea de a citi și răsfoi peste 100 de cărți: povești, enciclopedii, ziare și reviste, etc.

La prima ediție a bibliotecii la aer liber, printre vizitatori, au fost și copiii de la grădinița „Andrieș” din localitate, împreună cu directorul instituției respective Lilia Puică și educatorul Mariana Țău.

Parcul bibliotecii la aer liber le-a oferit vizitatorilor o expoziție de carte cu genericul „Vine uite de departe, și poate neauzit să transforme visul poate, într-o carte cu detoate”; butoiușul cu cărți; „Biblioteca din grădină” exprimată printr-o etajeră cu cărți; „Lectură la iarbă verde” dintr-o valiză cu cărți; coșulețe cu povești; „Când nu descoperim muniții, hai să citim, într-un hamac o carte la biblioteca la aer liber”, unde copiii au avut posibilitatea de a citi o carte în hamac; „Popas muzical” lângă cort, oferit de Centrul de cultură în frunte cu directorul Natalia

Bazan, conducătorul artistic Vasile Filip și membrii ansamblului etnofolcloric „Opincuța”, la care copiii împreună cu maturii s-au încins la hora mare; surprize dulci din partea organizatorilor.

Această activitate a produs sentimente de satisfacție sufletească atât copiilor, cât și celor maturi. Sperăm că și în continuare se va păstra frumoasa tradiție de promovare eficientă a activității bibliotecii, pentru a atrage noi utilizatori.

Prin acest eveniment cultural am avut ca scop: *Atragerea la lectură, formarea interesului, necesității față de carte și respectiv crearea personalității copilului începând cu o vârstă preșcolară; Cunoașterea obiceiurilor și tradițiilor locale, a informațiilor despre comunitatea noastră; Să se împrietenească, să citească, să se relaxeze, să se bucure de o zi de vară călătorind în lumea poveștilor.*

Răsufierea istorică ne amintește de strămoșii noștri

Cobâlea - veche vatră răzeșească vestită prin stejarul și biserica arhaică ctitorită de Ștefan cel Mare. Odată la doi ani, aici se desfășoară Festivalul republican de muzică și dans popular „La umbra stejarului”. Câteva documente și legende confirmă că satul Cobâlea a existat mai înainte de anii de domnie a lui Ștefan cel Mare. Istoricii au diferite ipoteze referitoare la originea numelui „Cobâlea”. Conform uneia dintre ele „cobâlă” semnifică o formațiune statală, adică cei ce s-au așezat în acele locuri cunoșteau despre existența unei formațiuni statale cu capitala în acel loc, s-au că au vrut ca numele localității lor să simbolizeze o formațiune, ceea ce nu pare să aibă referințe cu originea numelui satului Cobâlea. Potrivit altei legende, un țăran ce avea un instrument de reparat roțile la căruțe „cobâlă”, după ce a văzut niște locuri pitorești din valea unui pârâiaș, s-a oprit cu traiul pe acelea locuri. Oamenii trecând pe acolo, reparau după necesitate la el roțile. Astfel, cu timpul deveni o obișnuință de a face un popas la omul cu „Cobâlă”, unde erau întâmpinați cu vorbe bune. Mai târziu, ținând cont de faptul că locul era situat pe un drum comercial, în acea zonă se mai așezaseră și alți oameni care pregăteau mese pentru trecători, cai de schimb, locuri de odihnă, etc.

Repere istorice

Localitatea este atestată documentar la 18 februarie 1456. Satul are 2 biserici. Una din ele este identificată cu

cele mai vechi monumente ale culturii religioase din Republica Moldova, care împreună cu Stejarul lui Ștefan cel Mare și Sfânt are o vârstă de 750-800 de ani și formează un ansamblu de obiecte cultural-geografice de interes internațional. Biserica de piatră de la Cobâlea, menționată regretatul arhitect Robert Curț, este unică, iar așa clădiri nu mai putem găsi în toată Republica Moldova.

În Cobâlea există câteva monumente: cel mai vechi este stejarul lui Ștefan cel Mare - monument ocrotit de stat; monumentul ostașilor căzuți în timpul celui de-al II-lea război mondial; bustul lui Ștefan cel Mare și Sfânt și clopotnița bisericii, separată de edificiul central, e un fel de arc de triumf, o intrare în curtea bisericii, fiind inspirată de Porțile Sfinte din Chișinău; monument este chiar biserica construită din dorința și contribuția lui Nicolae Catargiu. Și iată, pe aceste locuri interesante, pitorești... unde răsufierea istorică ne amintește de strămoșii noștri, circa 20 de colective artistice, atât din R. Moldova, cât și de peste hotare, au demonstrat cu multă mândrie arta tradițională a poporului său.

La acest festival, care este la cea de a XII -a ediție, oaspeți de onoare au fost actorul Mihai Volontir, Ministrul Culturii - Monica Babuc, deputați, oameni de artă etc. Ei au fost întâmpinați la Căminul cultural de către primarul s. Cobâlea Ion Malâi și conducerea raionului, după care a urmat parada tradițională a portului popular, pe strada centrală. La umbra stejarului lângă bustul lui Ștefan cel Mare, a fost prezentat monologul domnitorului adresat urmașilor care a pus amprenta sa în sufletul și inima vizitatorilor festivalului, în interpre-

tarea artiștilor de la Teatrul „Vasile Alecsandri” din Bălți, după care a urmat un serviciu divin susținut de către soborul de preoți în frunte cu blagocinul de Șoldănești Vasile Rotari care a oficiat un te-deum de pomenire a Marelui Domnitor al Moldovei - Ștefan cel Mare și Sfânt.

Sărbătoarea a continuat la estrada de vară „Stejărel”, unde toate colectivele artistice au prezentat programe interesante.

Specialiștii de la Direcția Cultură, Tineret și Sport au menționat că spre deosebire de edițiile precedente, la cea curentă au participat mai multe tarafuri, fanfare și ansambluri de dansatori din țară, printre ele: formațiile de dans popular „Brăuleț” din or. Sângerei, coregraf – Alexandru Balanici, „Vatra” din s. Racovăț, Soroca, coregraf – Mihai Chiriliuc, „Ciuleandra” de la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, mun. Chișinău, coregraf – Ion Bencheci, „Stejarul lui Ștefan”, s. Cobâlea, coregraf – Sergiu Bahnă și „Bondița”, s. Sestaci din r. Soldanești, „Moștenitorii”, coregraf – Ina Pinzari, or. Șoldănești; ansamblurile de muzică și dans popular „Floricea” din or. Rezina, dirijor – Maria Ciolan, coregraf – Tatiana Lupov; fanfarele: „Dumbrăvița” din s. Vertiugeni, Florești, conducător – Tudor Dumbravă, din s. Seliște, Orhei, conducător – Boris Scripcari, fanfara de fete „Gheorghe Ticu” din s. Holercani, Dubăsari, conducător – Nicolae Zalauc, „Dumbrava”, Consiliul raional Șoldănești însoțită de grupa de majorete, coregraf – Ina Pânzari, conducător – Grigore Zănoagă; orchestrele de muzică populară - „Busuioc moldovenesc”, dirijor - Anatol Vițu,

or. Sângerei, „Doina Nistrului” din Soroca, dirijor – Ion Alexei, „Poiana Codrului” din or. Telenesti, dirijor – Andrei Midoni; „Trandafirii”, dirijor Ion Lupu, Consiliul raional Șoldănești; ansamblul folcloric „Busuioc” din s. Cobâlea, conducător – Dina Gorn.

Fondatorii festivalului acum 26 ani au fost: Tudor Colac, pe atunci directorul Centrului National de Creație Populară, Serghei Argatu - pe acel timp conducătorul gospodăriei agricole și Grigore Zănoagă - fostul și actualul șef al Direcției de Cultură, Șoldănești.

Cu un repertoriu ales s-a prezentat și fanfara din satul Chetriș jud. Iași, România, conducător artistic Adrian Ardeleanu. Spectatorii au fost impresionați și de prestația artiștilor ansamblului de muzică și dans popular „Ukrainskie uzorî”, or. Șargorod, reg. Vinița, Ucraina. Sala improvizată în mijlocul pădurii, înconjurată de stejari-secolari, era împodobită cu lucrările inedite ale meșterilor populari confecționate din pănușe, cu țesături și broderii. Prezentă la manifestare, Monica Babuc, Ministrul culturii a oferit diploma de onoare Consiliului raional Șoldănești și Secției Cultură, Tineret și Sport pentru organizarea evenimentului.

Desfășurat bienal, festivalul are drept scop promovarea cântecului și dansului folcloric, veșmântului tradițional, dar și maiestria meșterilor populari.

Festivalul a fost organizat cu suportul financiar al administrației raionului, Ministerului Culturii, primăriei satului și al unor sponsori individuali.

ANGELA URSACHE
(ȘTIRBU-STAMATI)

CLACA

Scenariul ritualului

O dimineată încântătoare de vară. La gardul din nuiele, formația satească cântă două cântece: „Ionel din dealul mare” și „Mă vorbesc vecinile”.

Vera: — Oameni buni, da știți că Ion și Ileana azi au clacă?!

Serafima: — Care Ion și Ileană?

Eufrosenia: — Ion și Ileana, a lui Ștefan, care au fost ridicați și deportați în Siberia!

Vladimir: — La noi la Mateuți e obiceiul așa „Unul pentru toți și toți pentru unul!” Hai să-i ajutăm, oameni buni, pe Ion și Ileana, că-s oameni de sat, gospodari!

Vera: — Vă poftim pe toți la clacă! Poftiți sătenii... trimiteți-l pe Toader cu calul prin măhăli! Hai să facem un lucru bun, că cel ce face bine, ajunge bine!

(se aude doba, chiote chemând lumea la clacă)

Stăpâna Ileana: — Ai adus lutul, dar paie, te-ai uitat, îs ude cât trebuie? Văd că bate toba în sat, precis că vin cu toții să ne ajute, că numai noi am pornit azi claca, ne-a ajutat Dumnezeu, ce să faci, dacă așa ne-a fost dat, să ridicăm casă la străini, în Kurgan, apoi să revenim la noi în sat...

(pregătesc locul, sacii, coșarca...)

Vladimir: — He-he-hei! Măi Ioane și Ileană, tare loc frumos v-ați mai ales pentru căsoaie, aproape de pădure, lângă Nistru, a-a-ha pe locul bunelului?! Se vede că v-a plăcut apa de aici, la noi este o vorbă: „Cine bea apă din Mateuți, la Mateuți rămâne!” Eu, iată că v-am adus o furcă.

(nănașii aduc icoana cu prosob, o batistă legată, iar în ea grâu și sare, monede, fasole, semințe de floarea soa-

relui, iar nănașelul cu o căldare de lemn cum era pe vremuri.

Nănașul: — Ileană, ține icoana și prosobul să-l atârnați în casă, când o fi casa gata, spre răsăritul soarelui. Aprind o lumnărică sau niște tămâie, fiecare ce are, merg cu ea de la stânga din colț până la colțul din dreapta la fondalul temeliei, apoi pe linie spre fondalul temeliei de la stânga spre colțul din dreapta până revenim din colțul din care am început, e ca un opt mare, Să aveți liniște la infinit în suflete! Să vă fie cu sfințenie! Aghezmuiim locul cu busuioc și agheazmă de la Bobotează. Să fie contra duhurilor rele! Ia firicelul de busuioc și să-l prinzi la icoană. Presurăm de la colțul din dreapta grâu și sare, ca să vă fie gospodăria trainică și în belșug! În colțul celălalt presurăm semințe de floarea soarelui, să vă fie casa luminată ca soarele! În istlalt loc presurăm fasole, ca să vă fie casa plină de oaspeți! Iar în acest colțișor vă presurăm monede, banii la bani trag, se spune că banii nu aduc fericirea, încă și cum aduc, mai ales, în ziua de astăzi!

Nănașul: — Ține, Lenuțo, o căldare ți-am adus, fără căldare eu îs ca fără mâini, tare bun lucru la casă. Văd că ați pregătit de cu seară un vraf ca să se moaie paiele, acum vom turna și lutișorul și putem începe claca!

(împrăștie lutul)

Vladimir: — Hai într-un ceas bun! Cu ajutorul lui Dumnezeu să isprăvim și pe Tine, Doamne, să te slăvim! Să ne ajute Dumnezeu!

(momentul sacru, își fac cu toți semnul crucii)

(încep a veni vecinii la clacă ...)

Tatiana: — Bună ziua și Doamne ajută! Văd că încă soarele nu-i sus! Mai aveți?

Nănașul: — Am mântuit de început, am știut că vor mai veni mâini de ajutor și v-am lăsat și vouă de lucru să nu vă supărați!

Tatiana: — Îți dăruiesc un țol țesut de mama, Dumnezeu s-o ierte! Tare priceput meșter mai era, zi și noapte țesea. Să-ți prindă de bine! Dă eu, să vă arăt cum se frământ lutul.

Zina: — Ți-am adus un burluieș, să-ți fie de folos! Ține-l atent că nu-i deșert! Azi se-așteaptă zi frumoasă, văd că cerul e senin.

Eufrosenia: — Ceasuri bune! Leanca, da eu ți-am adus o strachină cu făină, veți face o vârzare și-ți mănca-o cu Ion.

Serafima: — Da noi cu Andrei v-am adus două furci, vor prinde bine în gospodărie. Am adus și noi cu ce suntem bogați, dacă la noi tata e meșter popular. Rog să le primiți în dar de la noi, dar, mai întâi, dați să le trudem oleacă.

(bărbații iau furcile și încep a aduna fânul)

(se aude toba, unul aduce paie, altul căldarea cu

apă, celălalt transmite lutul, altul începe a unge casa ...)

Vera: — Frosea, hai vină și-mi arată cum să fac colțurile la ferestre drepte, s-o răzmuiet lutul ista... nu știu ce nu se ține...

Eufrosenia: — Lasă-l puțin să se întărească. Totul la timpul lui. Măcar bine că nu e a ploaie... .

Zina: — ... oleacă de lut aici...

Andrei: — Cui îi mai trebuiesc paie?

Nicolai: — Aici pune că am pornit gurarile pentru horn..., așa, atât e destul.

Serafima: — Oleacă de apă mai aduceți ...

Vera: — Uite ce de bine se primește, dacă îi început cu suflet, ca să nu deochem, hai să tragem o cântare.

Zina: — Care?

Eufrosenia: — Aista-mi place tare mie... „Crești pădure și te-ndeasă...”

(lucrând clăcașii cântă cântecul, apare stăpâna cu ulciorul cu apă și șervețelul, lucrătorii își spală mâinile, apoi se așterne țolul și prosobul, se așează masa cu bucate pe el, două femei atârnă prosoabele moldovenești pe fondalul scenei pe lăicer, stăpânul – icoana, iar stăpâna aprinde candela și-și face semnul crucii, mulțumind Domnului în tăcere)

Nănașul: — Iată că s-o făcut lucrul. Ochii sperie, dar mâinele bucură!

Stăpâna Ileana: — Bodaproste, oameni buni, cu ajutorul lui Dumnezeu și cu puterea satului vom avea și noi casă în rând cu lumea. Să aveți sănătate și să vă binecuvânteze Dumnezeu! Fie casa unde-o fi ea, tot mai bine-i la baștina ta. Să veniți, vă rog, să ne-ajutați la bol-dit podul în magazie. Acum vă poftim pe toți la masă!

(stăpâna Ileana ia câteva plăcințele și servește lumea din sală, în acest moment scena nu rămâne goală, stăpânul cu oaspeții se așează la masă)

Stăpânul: — Poftiți la masă! Și blagoslovește, Doamne, masa asta! Tatăl Nostru care este în ceruri, / Sfințească-se Numele Tău și Împărăția Ta, / Precum în ceruri așa și pe pământ, / Pâinea noastră cea de toate zilele, / Dă-ne nouă astăzi, / Și ne iartă nouă greșelile noastre, / Precum și noi iertăm greșiților noștri, / Și ne izbăvește de cel viclean și nu ne băga într-o ispită, / Că a Ta este Voia, Împărăția și Puterea! În numele Tatălui a Fiului și a Sfântului Duh, Amin!

(revine și stăpâna Ileana, lumină inserată, vorbele se îndesesc până la stingerea totală a luminei din scenă odată cu corul mixt din voci bărbătești și femeiești mixate).

Remarcă:

Vraf — loc adâncit cu sapa în pământ pentru a răzmuiia paiele.

Cântă de răsună lunca

Al treilea an la rând a răsunat lunca în cadrul **Festivalului concurs raional al cântecului și dansului folcloric „Cântă de răsună lunca”**, ediția III, care s-a desfășurat în s. Fântâna Albă.

Organizatorii — Direcția Învățământ și Cultură Edineț de comun acord cu primăria comuna Parcova au avut drept scop pe lângă obiectivele principale ale festivalului de a constitui o zi de sărbătoare omului de la sat. Am spune-o cert că s-a reușit. Timp de 5 ore, locuitorii s. Fântâna Albă cât și oaspeții au avut posibilitatea să viziteze expozițiile lucrărilor meșterilor populari din raion. Ne-a bucurat cu prezența și meșterul de onoare a raionului Valentina Guțu, care ne-a prezentat frumusețea portului popular.

A deschis festivalul dna Aurelia Mitreniuc, șefa Direcției Învățământ și Cultură, care a menționat importanța păstrării tezaurului folcloric de tânăra generație și implica-

rea ei în viața culturală a satului.

Cu un cuvânt de salut a venit în fața celor prezenți și gazda — dl Marcel Snegur, primarul com. Parcova, care a înmănat tuturor colectivelor, oaspeților de onoare simbolică s. Fântâna Albă și a motivat fericirea că s-a născut într-un sat unde se pune în preț nu numai valoarea materială dar și cea spirituală.

A salutat participanții și dna Diana Dicusari, directorul Centru-lui Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial (CNCPPCI), Chișinău.

Și-au demonstrat măiestria 19 colective artistice - formații folclorice și ansambluri de dans din localitățile raionului.

Juriul - specialiștii CNCPPCI au apreciat autenticitatea, valoarea și prezentarea scenică a repertoriului, precum și portul popular.

Laureații concursului au fost:
Premiul mare – formația folclorică „Colinda” or. Edineț;

Locul I – formația folclorică „La castel”, s. Gordinești;

Locul II – formația folclorică „Alboteanca”, s. Gordinești;

Locul III – formațiile folclorice „Sălcioara”, s. Gașpor și „Tărnoveanca”, s. Tărnova;

Premiul special - formația folclorică „Semănătorii”, or. Cupcini.

Laureații și premianții festivalului au fost încoronați cu diplome, simbolică sărbătorii, premii și bucle-tul manifestării artistice respective.

După tradiție, în recital au evoluat deținătorii premiului mare la ediția II-a a Festivalului - formația folclorică „Ciobănași de la miori”, s. Parcova.

Comparativ cu edițiile precedente, ediția a III-a a Festivalului nu a dus lipsă de spectator, poate din motivul că în localitatea dată se mai păstrează suflul tradițiilor și obiceiurilor populare.

ETNOLOGUL ANDREI HÂNCU

(85 de ani de la naștere)

Cunoscutul etnolog Andrei Hâncu s-a născut la 3 iulie 1929 într-o familie de țărani din comuna Mateuți, jud. Orhei (astăzi în r. Rezina).

Școala primară a făcut-o în satul natal, studiile medii generale – în orașelul Rezina (1947-1951), iar cele superioare – la Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Chișinău (1951-1957). A absolvit aspirantura la Institutul de Limbă și Literatură al Academiei de Științe a Moldovei (1961). În 1962 a susținut teza de doctor cu tema *Balada populară „Miorița”*.

A fost cercetător științific inferior (din 1961), apoi superior (din 1979) la institutul nominalizat (astăzi Institutul de Filologie al Academiei de Științe).

Chiar de la începutul activității sale științifice, A. Hâncu a efectuat numeroase cercetări de teren, înre-

gistrând o cantitate impunătoare de materiale etno folclorice (referitoare la toate genurile și speciile creației noastre populare) în raioanele Republicii Moldova și în localități românești (unele de acum deznaționalizate) din regiunile Cernăuți, Transcarpatia, Odesa, Nikolaev (Ucraina), ținutul Krasnodar (Federația Rusă). Astfel dumnealui a contribuit la formarea fondului etnofolcloric al Arhivei Științifice a Academiei de Științe a Republicii Moldova.

Etnologul prin vocație A. Hâncu s-a ocupat cu predilecție de următoarele teme: istoria folcloristicii la moldoveni de la începuturi până astăzi, geneza genurilor și speciilor creației populare orale, studierea baladelor, a complexului etnofolcloric de trecere (a momentelor cardinale în viața omului – nașterea, căsătoria, nunta, moartea/ înmormântarea), a sistemelor de clasificare a operelor populare orale.

A. Hâncu este unul din autorii primului curs de creație populară în Basarabia – *Schițe de folclor moldovenesc* (1965). A realizat prima istorie a folcloristicii noastre (capitol înserat în lucrarea sus-numită). Evident, în condițiile regimului sovietic în Basarabia, nu s-a putut scrie și publica o istorie mai completă a folcloristicii, pentru că mulți etnologi, folcloriști (P. Ștefănuță, Gh. Madan ș. a.) erau etichetați ca „învățați români burghezi”, „reacționari”. În compartimentul respectiv A. Hâncu a introdus elemente noi de periodizare a folcloristicii, termenul prefolcloristică, noțiunea de rădăcini ale folcloristicii. Mai amplu este capitolul Din istoria folcloristicii (coautori – Gr. Bostan, V. Cirimpei) în lucrarea *Creația populară: (Curs teoretic de folclor românesc din Basarabia, Transnistria și Bucovina)* (1991). A Hâncu s-a dedicat cu deosebită pasiune studierii fundamentale a mult discutatei capodopere folclorice *Miorița*. A adus dovezi elocvente că balada în cauză a luat naștere în perioada de tranziție de la societatea gentilică la cea a feudalismului (sec. VIII-IX).

Harnicul folclorist A. Hâncu a lucrat mult și a contribuit esențial la rezolvarea problemei diferențierii speciilor eposului cântat neritualic, numit mai înainte, ambiguu, baladă. În realitate avem aici trei specii: cântecul istoric, balada și eposul epic eroic. În această minuțioasă și complicată cercetare A. Hâncu a colaborat cu folcloriștii V. Gațac, Gr. Botezatu ș. a.

Folcloristul căruia îi consacram articolul de față combate ideea că la început a fost cântecul epic eroic, după el urmând balada, iar mai apoi – cântecul istoric. Aceasta este, după părerea lui A. Hâncu, o teorie neadevărată „caracteristică pentru folcloristica rusă și sovietică”. Pare îndreptățită afirmația omagiatului nostru că, inițial, legenda și cântecul țineau locul istoriei (existau legende istorice și cântece istorice).

A. Hâncu a creat o teorie nouă și cu privire la raporturile româno-slave, evidențiind originalitatea majorității creațiilor etnofolclorice românești. Mai înainte se vedeau, în fond, numai influențele slave „binefăcătoare” asupra culturii românești; nu se spunea că influențele lingvistice nici pe departe nu înseamnă că ele sunt prezente și în materialele reale folclorice, etnografice. Bunăoară, dacă în adevăr avem termenul drușcă (drujca) (la nuntă) de origine slavă, nu de la ucraineni sau de la ruși ne-a venit și noțiunea respectivă (druștele la nuntă). Pentru asemenea afirmații îndrăznețe și chiar periculoase – în anii 1970-1980 – A. Hâncu a fost discutat la diferite nivele, pedepsit, iar monografia sa *Poezia riturilor de familie* (1981; 216 p.), care abia văzuse lumina tiparului, a fost nimicită (din tot tirajul, care a fost ars, au rămas doar câteva exemplare); autorul a fost învinuit de filoromânism, falsificator al istoriei RSS Moldovenești.

Cercetările etnologului A. Hâncu au fost expuse amplu în monografiile, culegerile sale de studii și articole: *Balada populară „Mioriță”* (1967), *Eposul baladic la moldoveni* (1977), *Probleme de geneză a creației populare moldovenești* (1991), *Genurile și speciile folclorului românesc* (2002).

Într-un studiu special A. Hâncu aduce argumente în susținerea opiniei lui B. P. Hașdeu că așa-numitul cântec ucrainean Dunăre, Dunăre, de ce curgi tulbure? a fost, inițial, o creație populară românească având circulație și în zona nord-vestică a României, unde locuiește o populație mixtă de români și ucraineni.

A. Hâncu a participat activ la elaborarea și editarea corpusului *Creația populară moldovenească* (în 16 volume); este autorul tomurilor: *Balada* (1976), *Folclorul obiceiurilor de familie* (1979) (în colaborare).

Este coautorul seriei de culegeri folclorice editate pe zone. Au apărut 8 culegeri: *Folclor din părțile codrilor* (1973), *Folclor din Bugeac* (1982), *Folclor din nordul Moldovei* (1983) etc. Ultima culegere din această serie este *Folclor românesc de la est de Nistru, de Bug, din nordul Caucazului* (în 2 volume, 2007, 2009). Pentru culegerea *Cât îi Maramureșul...* (1993) A. Hâncu, împreună cu colegii săi, s-a învrednicit de premiul „Simeon Florea Marian” al Academiei Române.

În colaborare cu Gr. Botezatu, a întocmit și a editat culegerile de texte folclorice: *Dicționar de proverbe și*

zicători românești (București-Chișinău, 2001), *Cântece istorice* (București-Chișinău, 2002).

Savantul despre care vorbim astăzi cu ocazia jubileului dumisale a adus contribuții reale și la valorificarea moștenirii în domeniul științei despre creația populară. A scris despre preocupările folcloristice ale lui S. Fl. Marian, B. P. Hașdeu, T. Burada, P. Ștefanucă ș. a. A ripostat, prin articole dure – după cum se cuvine în asemenea cazuri – falsificatorilor istoriei, limbii, literaturii, folcloristicii, etnografiei (A. Lazarev, V. Zelenciuc, V. Stati ș. a.).

Cu prilejul împlinirii vârstei onorabile de 85 de ani, colegii de la Academia de Științe îi urează lui Andrei Hâncu mulți ani cu sănătate, fericire.

PROGRAM

de activitate a candidatului la postul de director al
Institutului Patrimoniului Cultural al AȘM
dr. hab. Victor GHILAS

Motto: *Prin știință spre cunoașterea
și valorizarea patrimoniului cultural național*

Programul pe care îl propunem este expresia unei viziuni privind viitorul Institutului Patrimoniului Cultural în perioada anilor 2014-2018, având drept scop principal consolidarea, dezvoltarea cercetării științifice în domeniul arheologiei, etnologiei, artei și culturologiei, promovarea acestor domenii ale cunoașterii la nivel național și internațional și, nu în ultimul rând, eficientizarea, creșterea performanței științifice și sporirea prestigiului cercetătorului în societate. Soluțiile pe care le propunem sunt acelea de a conștientiza și de a avansa o veritabilă cultură a cercetării științifice.

La elaborarea prezentului program am ținut cont de o serie de factori, care creează premisele de evoluție ale științei academice în următoarea perioadă de timp cu orientarea ei pe direcțiile strategice definite la nivel național prin „Strategia de dezvoltare a științei și inovării 2020: Moldova cunoașterii”, „Strategia națională de dezvoltare: Moldova 2020” și valorificarea noilor oportunități oferite de programul-cadru european „Horizont 2020” ca instrument cheie de implementare a inițiativei emblematice a Uniunii Europene, ce își propune să contribuie la dezvoltarea unei societăți libere, democratice, bazate pe cunoaștere. Toate acestea impun o abordare responsabilă a managementului instituției de cercetare, care să servească nu doar intereselor științei, dar și obiectivelor societății în ansamblu pe termen mediu și lung.

Evaluarea obiectivă a realității economice, sociale și culturale din țară relevă faptul că, odată cu semnarea Acordului de Asociere la Uniunea Europeană, oportunitățile de asimilare a valorilor occidentale și, în consecință, de îmbunătățire a calității actului științific în Republica Moldova sunt evidente. Deschiderile oferite și valorificarea lor inteligentă ar asigura țării noastre o dezvoltare durabilă.

În același timp, ne propunem să continuăm lucrurile bune, începute în anii precedenți, obiectivul central constând în realizarea unui echilibru corect între cantitatea și calitatea produsului științific, între rezultatul

științific și impactul lui socio-cultural, între performanța profesională și recunoașterea ei de către societate. În acest sens, vom adopta și vom promova un set coerent de măsuri stimulative menite să susțină mediul științific instituțional, să încurajeze efortul creativ al cercetătorului și să-i ofere o perspectivă favorabilă de a persevera pe calea deschiderii de noi orizonturi în cunoaștere.

Programul inițiat este creat și propus pentru o construcție pe 4 ani, o construcție viabilă, primenitoare, bazată pe priorități, pe valorile corectitudinii și responsabilității, pe comportament proactiv, pe intervenție transformatoare și, în același timp, centrat pe aspecte conceptuale, strategice și faptice, cu accent pe continuitate, pe conceperea și pilotarea schimbărilor în funcție de provocările apărute pe parcurs.

1. Considerații introductive. Abordare conceptuală

1.1. Societatea contemporană, în care se încadrează ireversibil omenirea este definită ca o societate a cunoașterii și, în același timp, ca o societate a organizațiilor (P. F. Drucker).

1.2. Societatea cunoașterii este societatea în care producerea și consumul de informație este cel mai important tip de activitate, informația fiind recunoscută drept resursă principală, iar mediul informațional, împreună cu cel social și cel cultural – un mediu de existență a omului.

1.3. Una din coordonatele de bază ale societății cunoașterii este dimensiunea ei culturală, care presupune un impact decisiv asupra cercetării, conservării și dezvoltării patrimoniului cultural material și imaterial.

1.3. Un rol determinant în afirmarea societății cunoașterii îl au organizațiile bazate pe cunoaștere, ele marcând convergența între două fenomene definitorii pentru natura umană - cel al cunoașterii și cel al organizării - într-o construcție socială unitară pentru ideile de competență colectivă, acțiune inteligentă și performanță durabilă.

1.4. Organizația bazată pe cunoaștere se regăsește în cadrul a două abordări complementare, care îi explică esența: a) pornind de la factori tehnologici și b) pornind de la factori organizaționali (manageriali).

1.5. Abordarea managerială tratează organizația bazată pe informații ca reprezentând modelul organizațional al secolului al XXI-lea și îi preconizează principalele caracteristici: componența dominată de profesioniști, numărul redus al nivelurilor intermediare de conducere ierarhică, asigurarea coordonării prin mijloace de factură non-autoritară - standarde, norme, reguli de cooperare etc. (P.F.Drucker).

În această ordine de idei, munca științifică de cercetare care urmează să fie desfășurată în Institutul Patrimoniului Cultural în perioada anilor 2015-2018 se va încadra în Direcția strategică „Patrimoniul național și dezvoltarea societății”, direcțiile științifice prioritare constituindu-le *Epistemologia fenomenelor istorice, artistice, culturale; Studiarea și valorificarea științifică a patrimoniului cultural național arheologic, etnografic și artistic din Republica Moldova, Cercetarea proceselor de adaptare a comunităților umane la noul mediu cultural.*

2. Misiunea Institutului Patrimoniului Cultural (IPC)

2.1. Desfășurarea activităților de cercetare în domeniile fundamentale ale științei și culturii (materiale și spirituale) de interes public național; cultivarea și promovarea științei (arheologică, etnologică, culturologică, a artelor) și a culturii naționale; susținerea și promovarea excelenței în domeniul științelor menționate; promovarea societății cunoașterii bazate pe știință și inovare.

2.2. Totodată, misiunea asumată de către IPC urmează a fi concepută ca o joncțiune a educației, prin formarea profesională a capitalului uman, a cercetării științifice, prin producerea cunoașterii și a inovării, ca una din dezideratele majore ale societății bazate pe cunoaștere. În același timp, prin dimensiunea culturală, cercetarea în domeniul de referință își va păstra importanța primordială în cultivarea identității naționale, a coeziunii sociale și a unei culturi instituționale distincte.

2.3. Misiunea IPC urmează a fi proiectată pe următoarele coordonate definitorii:

— formare și perfecționare în domeniul fundamental al arheologiei, artelor, etnologiei, culturologiei concepute ca un nex indestructibil al educației, prin (a) dezvoltarea profesională a capitalului uman, a cercetării științifice, (b) producerea cunoașterii și a inovării, ca una din sarcinile primordiale ale societății bazate pe cunoaștere, (c) stimularea unui sistem dinamic, continuu, integrativ de pregătire a potențialului uman (training-uri, cursuri de specializare sau stagii doctorale, post-

doctorale) dedicat științei, culturii naționale, societății și altor beneficiari;

— cercetare științifică în domeniul de referință și valorificarea rezultatelor în programe naționale și europene de cercetare-dezvoltare sau în cadrul acțiunilor de parteneriat;

— aprofundarea dialogului cu mediul universitar, uniunile de creație și societatea civilă, schimbul de opinii pe problematici circumscrise domeniului cu parteneri interni și externi;

— afirmarea constantă a comunității academice naționale ca for științific furnizor de cunoștințe utile societății bazate pe cunoaștere și promotor de știință în comunitate întru realizarea aspirațiilor societății moldovene în contextul valorilor europene;

— colaborare cu autoritățile statului prin elaborarea de studii, analize, evaluări pentru Președinție, Parlament, Guvern și alte instituții publice naționale.

3. Viziunea privind rolul esențial al Institutului Patrimoniului Cultural

3.1. Producerea, transmiterea, diseminarea și utilizarea de cunoștințe, care se desfășoară după patruleterul algoritmic al cunoașterii: **cercetare, dezvoltare, inovare, transfer către beneficiar;**

3.2. dezvoltarea unor concepții, care definesc rolul științelor arheologice, etnologice, culturologice și a artelor în contextul noilor realități, formularea soluțiilor și a căilor de acțiune pentru modernizarea actului științific de cercetare-dezvoltare;

3.3. crearea, stimularea, îmbogățirea cunoașterii, focalizate pe domeniile de referință, în spațiul flexibilității, transparenței, performanței profesionale, adaptabilității la piața cunoștințelor din domeniu, parteneriatul, cooperarea, comunicarea cu societatea civilă, elemente care asigură suportul societății informaționale.

4. Angajamentul

Mă angajez ca (a) elementele programului managerial, structura, ritmul și axul ideatic ale Institutului Patrimoniului Cultural să fie construite în spiritul tradiției academice; (b) să transform modul de organizare și funcționare a instituției pentru ca acestea să sprijine concret activitatea cercetătorilor, sectoarelor, secțiilor, centrelor, dar și să valorifice la nivelul excelenței toate rezultatele acestora, într-un parteneriat care să reprezinte corect interesele tuturor verigilor de cercetare științifică; (c) să contribuie la eficientizarea și modernizarea instituțională prin **dezvoltarea unui sistem de cercetare dinamic și modern; (d) în activitatea managerială îmi asum principiile autonomiei instituționale, libertății academice, răspunderii publice, transparenței și efi-**

cienței administrative, disponibilitatea pentru un dialog permanent cu membrii colectivului; (e) voi fi corect, echidistant cu toți colaboratorii institutului, voi spune adevărul și vom lucra împreună; (f) nu promit mai mult decât pot face; (e) voi respecta echitatea și deontologia profesională.

5. Probleme-cheie

în domeniul cercetării patrimoniului cultural

5.1 Hiatusuri privind inventarierea și documentarea patrimoniului cultural național (material și intangibil).

5.2. Informație deficitară privind patrimoniul cultural mobil.

5.3. Penurie informațională în domeniul metodelor științifice de protejare, conservare, restaurare și valorizare a patrimoniului cultural național.

5.4. Cunoștințe intuitive privind procesele interesante din Republica Moldova neacoperite științific.

5.5. Deficiențe sursologice și științifice fundamentale privind patrimoniul cultural național.

5.6. Suport informațional și științific lacunar în domeniul artelor naționale.

5.7. Insuficiența studiilor privind teoria și practica activităților de salvagardare a patrimoniului cultural periclitat.

5.8. Lipsa suportului științific de protejare, conservare și punere în valoare a patrimoniului cultural național.

5.9. Insuficiența surselor de cunoștințe și informații noi cu caracter universal și tematic în domeniul de referință (dicționare, enciclopedii, lexicoane, lucrări interdisciplinare ș.a.).

5.10. Absența fondurilor pentru documentarea, salvagardarea și conservarea patrimoniului cultural al țării.

6. Repere în organizarea activității de cercetare științifică

Activitatea științifică în cadrul Institutului Patrimoniului Cultural va cuprinde două diviziuni principale:

a. cercetarea științifică fundamentală, care va ocupa poziția centrală în ansamblul investigațiilor, constând în căutarea, producerea și promovarea cunoașterii științifice și a cunoștințelor științifice fundamentale (teorii, repere conceptuale, soluții teoretice) în domeniul arheologiei, artelor, etnologiei și culturologiei. Stabilind aceste postulate, am reieșit din faptul că cercetarea științifică fundamentală are o dubla natură cultural-civilizatoare. Prin cunoașterea științifică și prin cunoștințele științifice fundamentale pe care le produce, cercetarea științifică fundamentală este, în primul rând, un element esențial de cultura, iar prin aplicabilitatea acestora în metodici și tehnici de predare, învățare, educare, socializare etc.

ea este un element esențial de civilizație. Totodată, cercetările științifice fundamentale vor avea un caracter orientat, urmărind, în special, producerea de cunoștințe științifice relevante altor zone ale cercetării umanistice (istorice, filosofice, pedagogice, antropologice, sociologice ș.a.), precum și promovarea acestora către zona cercetării aplicate;

b. cercetarea științifică aplicată va avea și ea o pondere substanțială în ansamblul investigațiilor instituționale, urmând să înglobeze cunoștințele științifice fundamentale și cunoștințele empirice într-un produs finit (manuale, materiale cu caracter didactic, recomandări metodice, expertize științifice ș.a.).

7. Obiective majore

în domeniul cercetării patrimoniului cultural

7.1. Articularea programelor de cercetare ale Institutului pentru anii 2015-2018 în concordanță cu obiectivele „Strategiei de dezvoltare a cercetării-inovării 2020: Moldova cunoașterii” cu orientarea pe direcțiile strategice definite la nivel național prin „Strategia de dezvoltare a culturii Republicii Moldova 2020”, precum și cu obiectivele din programul-cadru european „Horizont 2020”.

7.2. Dezvoltarea suportului științific în vederea valorificării patrimoniului arheologic, etnologic și artistic al țării în toată diversitatea lui.

7.3. Sporirea capacităților de cercetare, inventariere pe baze științifice avansate și punere în valoare a patrimoniului cultural național și local.

7.4. Valorificarea științifică prin mijloace moderne a patrimoniului cultural național (material și imaterial) pentru creșterea vizibilității acestuia în societate.

7.5. Crearea (completarea) bazei de date electronice ale patrimoniului cultural național – digitizarea patrimoniului național (arheologic, mobil, de for public, comemorativ, etnologic, folcloric, artistic/audiovizual și vizual/ etc.).

7.6. Soluționarea problemei de sporire a capacității institutului de furnizare a noilor cunoștințe prin formarea unor nuclee și centre de excelență în profilurile de cercetare prioritare (arheologie, etnologie, culturologie, artă), care ar constitui surse interne de competență și expertiză științifică de înalt nivel, corelate cu cerințele strategice de dezvoltare pe termen lung.

7.7. Acoperirea exigențelor reprezentative pentru misiunea institutului privind valorificarea prin ediții restitutive, valorificarea științifică prin cercetări monografice a problemelor fundamentale din domeniul științelor de profil umanistic (moștenirea culturală, etnografică, artistică și procesele culturale, etnice, artistice contemporane din Republica Moldova în context național și eu-

ropean, procesul globalizării culturale și tendințele acesteia în societatea moldovenească contemporană ș.a.).

7.8. Asigurarea circulației produsului științific din domeniul patrimoniului cultural național în mediul social.

Vom urmări ca toate aceste deziderate să fie realizate prin: întărirea potențialului instituțional; utilizarea eficientă a resurselor umane și financiare; formarea și educația profesională continuă; întărirea capacității de prospectare prealabilă, cu estimarea corectă a evoluției, dezvoltării cercetării și inovării în domeniu.

8. Direcții de acțiune

Pentru realizarea obiectivelor schițate mai sus, în cazul în care voi fi ales în funcția de director al Institutului, vor fi propuse și vor fi întreprinse următoarele acțiuni:

8.1. Desfășurarea în cadrul Institutului Patrimoniului Cultural a analizei SWOT întru (a) identificarea soluțiilor necesare dezvoltării instituționale viitoare cu radiografia potențialului uman, instituțional și de infrastructură, cu punerea în lumină a punctelor tari și slabe în relație cu oportunitățile și perspectivele de dezvoltare existente în sfera științei și inovării la momentul actual; (b) stabilirea unui model de management coerent, eficient și competitiv; (c) folosirea elementelor de analiză în planificarea activităților ulterioare ale domeniului.

8.2. Reconfigurarea modului de organizare a actului de cercetare științifică prin implementarea sistemului de planificare integrată, care vizează convergența obiectivelor cu resursele alocate, în raport cu prioritățile și direcțiile prioritare de activitate științifică ale institutului.

8.3. Stabilirea principiilor de evaluare a calității și eficienței actului de cercetare științifică în baza indicatorilor scientometrici (de produs, rezultat și eficiență).

8.4. Evaluarea proceselor de integrare culturală a populației din Republica Moldova în mediul cultural național și european.

8.5. Investigarea patrimoniului artistic din Republica Moldova în contextul cultural regional și european cu referire la domeniul artelor vizuale și audiovizuale în perioada post-totalitară.

8.6. Efectuarea cercetărilor științifice a patrimoniului cultural aflat în pericol de dispariție.

8.7. Valorificarea științifică a patrimoniului cultural național prin elaborate tematice (Atlasul etnografic al Republicii Moldova, Istoria artelor (pe domenii), Albu-me de patrimoniu cultural național, Registre ale patrimoniului cultural al țării (situri arheologice, monumente istorice, de for public, comemorative etc.).

8.8. Întregirea misiunii Institutului Patrimoniului Cultural cu o dimensiune de formare profesională con-

tinuă și de atestare periodică a cercetătorilor. Participarea cercetătorilor la programe de formare profesională pentru dezvoltarea personală și creșterea performanței în cariera științifică.

8.9. Motivarea cadrelor științifice, recunoașterea rolului social al acestora prin respectarea demnității și autonomiei profesionale.

8.10. Încurajarea inițiativei cercetătorilor în desfășurarea și elaborarea demersului științific după modelul centrelor europene de cercetare.

8.11. Înființarea unor poli de competitivitate și promovarea schimburilor științifice între subdiviziunile de cercetare din cadrul Institutului Patrimoniului Cultural și cele din străinătate.

8.12. Atragerea și susținerea tinerilor cercetători.

8.13. Perfecționarea organigramei instituționale și a paradigmei funcționale a institutului în scopul optimizării activității de cercetare și a managementului instituțional.

8.14. Identificarea modalităților de armonizare, de conjugare a principiilor formulei structurale a Institutului – static și flexibil, aplicarea acestuia din urmă fiind determinată de punerea în aplicare a proiectelor de cercetare ca formă principal de organizare a investigație științifică; alegerea (angajarea) cercetătorilor prin concurs.

8.15. *Atragerea surselor financiare extrabugetare*, prin implicarea unor sponsori din sectorul privat, a partenerilor din străinătate și locali (persoane fizice și juridice), care dispun de astfel de resurse. Identificarea și asocierea cu sponsori care au ca misiune susținerea științei umanistice.

8.16. Modernizarea infrastructurii științifice prin noi achiziții și dotări, necesare cercetării de performanță (spații de muncă, birotică, papetărie, hârtie, articole din hârtie, instrumente de scris, consumabile pentru imprimante cu jet de cerneală, laser, multifuncționale).

Reieșind din ideile expuse, avem convingerea că realizarea acțiunilor schițate întru atingerea obiectivelor trasate ar favoriza crearea unui cadru organizatoric și instituțional, a unui spirit de cercetare inovatoare, în care ar putea să se găsească și să se aplice metode, tehnici și proceduri de lucru menite să optimizeze cercetarea și, mai apoi, să promoveze și să valorifice rezultatele științifice la diferite nivele și în diferite medii de activitate, va stimula desfășurarea unui set de activități culturale cu impact social pe termen lung.

Dr. hab. Victor GHILAȘ

PRESTĂRI SERVICII POLIGRAFICE

FEP Grafema Libris s.r.l.
Cod fiscal 1003600038636
Cont/decontare 22244011092
Cod plătitor TVA 0402143
BC "Energbank" SA, m. Chișinău fil. Centru
cod bancar ENEGMD 22895

Notograf Prim s.r.l.
Cod fiscal 1009600037527
Cont/decontare 222490100004601
BC "Fincombank" S.A. fil. Nr. 1 Chișinău
cod bancar FTMDMD2X735

mun. Chișinău,
str. București 68, etajul 3, of. 313.
tel/fax: (022) 202-555; 202-553.
mob.: 069-39-29-09; 069-022-237

LITERATURĂ DE SPECIALITATE ȘI BELETRISTICĂ

Nr.	Denumire	Pagini	Preț (lei)
ISTORIE • TEORIE ARTE			
1.	Abecedarul muzicii și solfegiul (Clasa I-II), L. Țurcanu, A. Țurcanu	192 p.	50
2.	Abecedarul muzicii și solfegiul (Clasa III-IV), L. Țurcanu, A. Țurcanu	122 p.	50
3.	Literatura Muzicală (p/u șc. Arte/Muzică), (anii I-II de studii), S. Badrajan, A. Rojnovanu, S. Rotaru	236 p.	50
4.	Literatura Muzicală (p/u șc. Arte/Muzică), (anii III-IV de studii), S. Badrajan, A. Rojnovanu, S. Rotaru	278 p.	50
5.	Arta Muzicală din R.M. Academia de Știință a Moldovei Institutul Patrimoniul Cultural	952p.	200
6.	Muzică etnică: tradiție și valoare V. Ghilaș	296 p.	20
7.	Învățământul Muzical în Moldova Gleb Ciaicovski-Mereșanu	276 p.	20
8.	Estetica romanței (studiu), Andrei Tamazlăcaru	178 p.	20
MELODII FOLCLORICE			
8.	Alină dorule alină (Căntece și melodii populare din Moldova și Bucovina), Dumitru Blajinu	352 p.	150
PARTITURI ORCHESTRE POPULARE			
9.	Melodii de pe coline vol.II (partituri pentru orchestre de muzică populară), Serghei Ciuhrii	152 p.	30
PARTITURI CORURI			
10.	Ține-mă dorule lin (piese corale), Eugen Mamot	116 p.	30
11.	Căntece de dor (pentru diverse formații vocale), V. Nevoie	74 p.	30
12.	Plaiul meu (coruri), Victor Nevoie	126 p.	30
13.	Nouă azi ne-a răsărit (colinde de Crăciun)	146 p.	30

Nr.	Denumire	Pagini	Preț (lei)
14.	Nu poți da timpul înapoi... (romanțe), Ianoș Țurcanu, Svetlana Badrajan	58 p.	20
15.	Mi-e dor de-o seară cu romanțe (romanțe), Galina Furdui	620 p.	150
CÂNTECE ȘI VERSURI			
14.	Și îngerii ca omul plâng (căntece și poezii de autor), Maria Stoianov	190 p.	20
15.	Gânduri țesute-n suflet (căntece și poezii de autor), Maria Stoianov	200 p.	20
MONOGRAFII • CELEBRITĂȚI			
16.	Grigore Grigoriu (viața și creația — album), Ion Proca	248 p.	100
17.	Nicolae Sulac (Mai aproape de departe), Ion Proca	264 p.	30
	Un veac de dor matern (viața și activitatea mamei Ion Dolănescu), Ion Proca	304 p.	100
19.	Poiana cu heruvimi (figuri ilustre: scriitori, actori...), Ion Proca	248 p.	40
BELETRISTICĂ			
	La Oină (roman), Ion Proca	160 p.	20
20.	Din cartea copilăriei (poezii pentru copii), Traianus	16 p.	5
21.	Alfabetul Vesel (poezii pentru copii), Ianoș Țurcanu	32 p.	10
22.	Ce ascund cuvintele (poezii pentru copii), Ianoș Țurcanu	36 p.	30
23.	Carte de dragoste (poezii), Ianoș Țurcanu	180 p.	20
24.	Viespea (povestiri), Ion Gorgan	92 p.	10
25.	Cetatea de Cuvinte (Antologie, Scriitori Soroceni), Petre Popa	680 p.	70
26.	Cinegetica (dicționar explicativ), Tudor Colac	300 p.	70

Nr.	Denumirea	Pagini	Preț (lei)	Telefon
1.	Culegere de creații corale a compozitorilor români. Vol. I Elena Condorache	120 p.	50	067373576

Nr. d/o	Registre Case de cultură, Școli de muzică	Preț (lei)
1.	Registrul de evidență a activității Casei de Cultură (anexa nr. 2 Regulamentul-tip)	14
2.	Registrul de evidență a activității formației artistice de amatori (aprobat Ministerul Culturii nr. 102 din 26 aprilie 2007)	14
3.	Registrul general de evidență a reușitei elevilor (pentru director)	14
4.	Registrul de evidență a șarjei pedagogice pentru profesori și corepetitori	14
5.	Registrul de evidență a probelor de admitere	9
6.	Registrul frecvenței și reușitei elevilor la disciplinele de grup	7
7.	Catalogul frecvenței și reușitei al elevilor (individual)	5
8.	Planul individual	5
9.	Cartea de evidență a lecțiilor asistate	10
10.	Proiect de lungă durată pentru disciplinele de grup	5
11.	Registrul proceselor-verbale, colocvii, concerte academice, expoziții, examene	10
12.	Registrul proceselor-verbale ale consiliilor profesoriale	10
13.	Registrul proceselor-verbale ale ședințelor secțiilor	10
14.	Registrul de evidență a frecvenței profesorilor la serviciu	10
15.	Certificate (de absolvire), (copertă tare, bumvenil)	25

Nr. d/o	Documente pentru biblioteci publice	Detalii	Preț (lei)
1.	Registrul mișcarea fondurilor	A4, 150 p., ofset	14
2.	Registrul inventar	A4, 200 p., ofset	25
3.	Caiet de evidență a activității bibliotecii	A4, 60 p., ofset	14
4.	Caiet de evidență a documentelor recepționate în schimbul celor pierdute	A4, 50 p., ofset	9
5.	Fișa cititorului	A5, ofset 1+1	0.10
6.	Adaos la formularul cititorului	A5, ofset 1+1	0.10
7.	Fișa catalog (liniată)	7x11, ofset	0.05
8.	Fișa catalog (curată)	7x11, ofset	0.03
9.	Fișa cărții	8x11, ofset	0.05
10.	Fișa evidenței zilnice	A4, ofset	0.18
11.	Fișa de evidență a ziarelor	8x11, ofset	0.05
12.	Fișa de evidență a revistelor	8x11, ofset	0.05
13.	Despărțitoare catalog (de centru)	carton 250 g. ștanțate	0.5
14.	Despărțitoare catalog (de dreapta)	carton 250 g. ștanțate	0.5
15.	Despărțitoare catalog (de stânga)	carton 250 g. ștanțate	0.5
16.	Despărțitor de poliță	carton tare	4
17.	Fișa de înscriere la bibliotecă	carton 220 g.	0,2
18.	Fișa contract	carton 220 g.	0,4

Editura „Notograf Prim“ s.r.l.
Tipografia F.E.P. Grafema Libris s.r.l.

Adresa: or. Chișinău, str. București, 68, of. 313, 314
Tel.: (+373 22) 22-37-86, 20-25-53
Tel./Fax: (+373 22) 20-25-55
E-mail: notografprim@gmail.com
grafemalibris@gmail.com

TABLOUL REPUBLICAN DE ABONARE LA REVISTA „REALITĂȚI CULTURALE”, NR. 9 (39)

Nr. d/o	Raionul/ Municipiul	Nr. abonați	Inst. de cultură	Responsabil de ediție (zonal)
---------	---------------------	-------------	------------------	-------------------------------

În funcție de proporția, abonați-instituții de cultură

1	Bălți	41	23	Vera Caraulan (0231) 25 083
---	-------	----	----	-----------------------------

În funcție de numărul abonaților

1	Ialoveni	64	61	(0268) 26 004
3	Edineț	42	92	Rodica Popa (0246) 22 648
4	Orhei	44	127	Gheorghe Guriuc (0235) 22 648 Lidia Sitaru (0235) 23 684
5	Ungheni	41	126	Eugenia Baronica (0236) 22 648
6	Fălești	38	122	Grigorie Budu (0259) 22 648
7	Călărași	32	90	Sergiu Cojocaru (0244) 20 840
8	Criuleni	32	61	Valentina Bobeico (0248) 22 323 Maria Rapcia
9	Râșcani	34	99	Emilia Garbuz (0256) 22 648
10	Șoldănești	36	64	Grigore Zănoagă (0272) 24 310
11	Hâncești	33	118	Ion Tulbu (0269) 23 070
12	Strășeni	27	71	Vera Schirlu (0237) 22 244
13	Glodeni	27	69	Vecislav Barat (0249) 22 648
14	Căușeni	22	84	Fiodor Garaba (0243) 22 486
15	Nisporeni	21	68	Aurelia Andronache (0264) 23 711
16	Anenii Noi	16	72	Vasile Moroșanu (0265) 24 349
17	Rezina	21	73	Angela Racu (0254) 24 412
18	Briceni	18	68	Ilie Zagorciuc (0247) 22 648
19	Telenești	21	97	Pavel Casian (0258) 22 648
20	Soroca	19	125	Grigore Bucătaru (0230) 23 124
21	Cimișlia	17	74	(0241) 22 648
22	Florești	17	119	
23	Dubăsari	14	34	Valentina Semionov (0248) 44 753
24	Cantemir	14	92	Nicolae Efticov (0273) 22 648
25	Cahul	13	103	(0299) 22 255
26	Ștefan-Vodă	20	67	Valentina Uță (0242) 22 648
27	Drochia	11	81	Petru Ababii (0252) 22 648
28	Dondușeni	13	48	Liuba Dănuță (0251) 24 272
29	Leova	7	70	Mihai Suruc (0263) 24 175
30	Sângerei	12	99	Valeriu Rusu (0262) 21 898
31	Chișinău	12	68	
32	Ocnita	7	68	Ludmila Belonoșca (0271) 21 429
33	Basarabeasca	4	25	(0297) 21 043
34	Taraclia	1	52	
35	UTAG (Ceadăr-Lunga)	0	81	

Total tiraj: 811 ex.

DIPLOME
INVITAȚII
AFIȘE
BUCLETE
ECUSOANE
CĂRȚI DE VIZITĂ

de la 5 lei per exemplar + design
de la 3 lei per exemplar + design
de la 1 leu per exemplar + design
de la 8 lei per exemplar + design
de la 1 leu per exemplar + design
de la 1 leu per exemplar + design

Casa muzeu „La bunici”, s. Tudora, r. Ștefan-Vodă

.....
REALITĂȚI CULTURALE • septembrie 2014

